

ST22

ROP OP DIBÜN

WHAT NEEDS TO CHANGE IN THE
LUXEMBOURGISH THEATER SCENE

THIS ZINE IS IN ENGLISH, DEUTSCH,
LËTZEBUERGESCH, FRANÇAIS

A qui m'adresser au Luxembourg ?

Voici une liste de structures luxembourgeoises d'aide que vous pouvez contacter au cas où vous vous trouveriez – ou au cas où l'un de vos proches se trouverait – face à une situation de power abuse.

Aspro Association luxembourgeoise des Professionnels du Spectacle Vivant

---

violence.lu Violence.lu est un site du Ministère de l'Égalité entre les femmes et les hommes.

Umedo le service médico-légal de documentation de violences pour les adultes victimes

---

de violences, corporelles et sexuelles.

Mobbing Asbl disponible pour tous les demandeurs (victimes, harceleur, employeur, etc.)

---

qui nécessitent de l'aide dans le domaine du harcèlement moral et stress au

---

travail

Ministère de la culture théoriquement responsable pour la charte de déontologie

---

du secteur culturel

DISCLAIMER

DIESES ZINE ERHEBT KEINEN ANSPRUCH AUF VOLLSTÄNDIGKEIT. ES DIENT LEDIGLICH ALS DENKANSTOSS. ES WERDEN WEITERE VERÖFFENTLICHUNGEN FOLGEN, WELCHE DIE VERSCHIEDENEN THEMENGEBIETE VERTIEFEN.

CONTENT WARNING

MENTIONS OF SEX, GENDERED AND SEXUAL VIOLENCE, POWER ABUSE, RACISM, COLONIALISM, CLIMATE CATASTROPHE, QUEERPHOBIA AND ABLEISM

Editorial

Déi lëtzebuergesch Theaterszeen ass vu wäisse, kapitalistesche patriarchale Muechtstrukturen geprägt an huet sech an de lëschte Joer nach net genuch verännert.

D'Schauspillerin Céline Camara rífft an eisem Interview d'Theaterwelt dozou op, endlech iwwer Rassismus ze schwätzen, Responsabilitéit géigeniwwer Diskriminéierung vu People of Colour ze iwwerhuelen a Strukturen opzebauen, déi all Persoun opkläre kënnen. Si huet eis hier Iwwerleeungen gezielt, wéi een léiere kann, am richtege Moment nee ze soen, seng Grenzen ze spieren, a wéi mir eis eegen Theaterpraxis a White Fragility kritesch hannerfroen kënnen. Mat der Schauspillerin an ASPRO-Vizepräsidentin Nora Koenig hu mir iwwer Aarbechsprékaritéit geschwat an iwwer intern Muechtabusen. Wéi kënnen mer finanziell iwwerliewen, ouni e Burnout ze kréien? Wéi gëtt diskutéiert a wat gëtt konkret ëmgesat?

D'Jennifer Lopes Santos, Performancekënschtlerin am Papaya Seeds Collective, deelt hir Erfahrungen als Schwaarz Fra a Kënschtlerin zu Lëtzebuerg, wéi si vu lëtzebuergeschen Institutiounen als Token benotzt gouf an dat refuséiert huet. Zum Elitarismus an Klassismus äußert sech och nach Gabriel.le Taillefert, Performancekënschtler*in, Schauspiller*in a Richtung22-Member. Wéi ginn zu Lëtzebuerg Minoritéiten representéiert, wéi eng Sprooch gëtt am Theater benotzt a fir ween sinn d'Stécker geduecht?

D'Sara Goerres, Regieassistentin a Regisseurin, huet mat eis iwwer Hierarchien geschwat, rífft zu méi Solidaritéit op a bléckt an eng Zukunft vum Theater, an der méi Plaz fir all Mënsch ass.

Mat der Clio Van Aerde, Szenografin, Performancekënschtlerin an ASPRO Member, hu mer iwwer Nohaltegkeet geschwat an d'Professionaliséierung vun de lëtzebuergeschen Theater. Si huet eis och en Iwwerbléck iwwer d'Aktivitéiten vun der ASPRO ginn. A fir mat all dese Formen vun Ennerdréckung an onflexibele Mënschen un der Spëtzt net de Courage ze verléieren, hu mer Ulafstelle gesammelt, wou een*^t sech organiséiere kann an Hëllef kritt.

2	A qui m'adresser au Luxembourg ?
8	Céline Camara on opportunity, white fragility, wellbeing and ethics in theatre
14	Nora Koenig iwwer prekär Aarbechtsverhältnissen a Muechtstrukturen
18	Jennifer Lopes Santos iwwert Papaya, Esch2022 an de „Vivre Ensemble“
22	Gabriel-le Taillefert iwwer Genderrollen, Elitarismus a Klassismus am Theater
24	Sara Goerres iwwer Regieassistenzen, den Old Boys Club a Safe Spaces
26	Clio van Aerde iwwer Bühnebild a Kostüm, Tariffer an d'ASPRO
31	ASPRO
32	Fotoen Marche 2024

Mir wëllen a mussen aus dësen ënnerdreckende Muechtstrukturen ausbriechen, fir nei Utopien auszeliwwen. Déi Lëtzebuergesch Theaterwelt muss net sou bleiwen, wéi se ass! Mat kollektive solidareschen Aktiounen kënnen mer vill errechen. Wéi kann et sinn, dass bekannte problematesch Leit weider an der Theaterwelt bleiwen, an dass sou vill Mënschen Angscht hunn, iwwer Iwwergrëffer ëffentlech ze schwätzen? Wéi kënnen mer konkret géint Muechtmëssbrauch a sexuell Iwwergrëffer virgoen? D'Nora Koenig deelt hir Konsens-Strategie mat eis a rifft seng Koleeg*innen zur Selbstreflektioun op.

An enger kapitalistescher neo-liberaler Gesellschaft verléiere vill Mënschen hire Bezuch zum eegene Kierper an Narrativ. Theater a Performance kënnen eis erlaaben, een aneren Zougank dozou ze fannen. D'Jennifer Lopes Santos hannerfreet Pseudo-Dekolonialismus a kapitalistesche Strukturen, a wéi een als Schwaarz, queer, aktivistesche Persoun zu Lëtzebuerg iwwerhaupt schaffen a Konscht maache kann. Gabriel.le Taillefert gräift ob Strategien vun der Theater- a Konschttherapie zeréck, fir en transparent a sécher Emfeld ze schafen, an deem mental Krankheete gesinn a respektéiert ginn. D'Cléo Van Aerde erzielt vun engem engleschen Theater zu Ipswich, deem utopesche Praxen austest. Wéi kaan een Daten zu Diskriminéierung sammelen? Wéi kann een als Institutioun op ënnerschidlech Bedürfnisser oppassen a sécher Räum fir jidereen*en schaafe?

Oft bleiwe Froen vu Care un deenen hänken, déi manner privilegéiert sinn. Extern Initiativen wéi Intimacy Coordination kënnen d'Vulnerabilitéit vum Kierper respektéieren a ginn der Verhandlung vu Konsens no. Mat Konzepter wéi „Access Riders“, „Relaxed Theater“ an „Aesthetics of Access“ kënnen nei Formen vun Theater ëmgesat ginn, déi méi fräi a manner limitéiert a kapitalistesche sinn. Heizou hunn zwou Expertinnen aus England an Däitschland, d'Georgie Taylor an d'Irina Loosli, fir eis Texter geschriwwen.

An eise Fuerderungen formuléiere mir kloer Usätz fir strukturell Verwandlungen. Mir hu laang genuch ënnert dem aktuellen System gelidden. Et gëtt Zäit, d'Bün ze stiermen an de Rideau fir eng nei Utopie opzemaachen!

Deng Richtung22 Queer-Femnismus AG

34	Nora Koenig iwwer #MeToo, konsensbaséiert Schaffen a Verantwortung
38	Theaterfederatioun
40	Jennifer Lopes Santos iwwer Finkapé, dekolonial Perspektiven a Mental Health
43	Papaya Seeds
44	Gabriel-le Taillefert iwwer Performance, Theatertherapie an Zukunftsvisionen
47	Richtung22
48	Clio van Aerde iwwer frësche Wand, Nohaltegkeet, Care a Consent
52	Georgie Taylor: Relaxed Theatre
55	ILL
56	Georgie Taylor: An Abundance of Care
59	Maskénada
60	Why we need Intimacy Coordinators
64	Irina Loosli: Aesthetics of Access
68	Stiermt d'Bün! Eis Fuerderungen fir eng méi gerecht Theaterwelt

Céline: One first word is **opportunity**, because I started my career around six years ago here, not coming from a theater background, and I got lucky enough to be able to proceed in that, to work and to have a professional career since then. I've been overall pretty happy with this. It's funny because for me, I don't have any other references. I come from France, but I had never been connected to the theater world there or in any other country. It feels small enough that you can navigate, it's a human scale. But this also comes with some drawbacks in the sense that it might also be more **difficult to speak up, to be critical**, because we're not anonymous and because you probably don't want to be labeled as ... etc. So it might also create some form of inertia. If we took the bull by the horns, **we could do things in a more meaningful way or quicker and more structurally** than in a super big country. It's two extremes, but I feel that the feeling of taboo or silence or fear is still stronger.

R22: Do you feel like from six years ago to now, that you have arrived in the Luxembourgish theater world? How was the progression for you?

Céline: For me, it's an ongoing process to stop thinking that every opportunity is a gift I don't deserve and that I need to feel thankful for it. **That's my imposter syndrome.** It's like **you arrive in a new world, you don't know the codes**, you want to work hard, you want to be valued, validated.

Céline Camara on opportunity, white fragility, wellbeing and ethics in theatre

R22: What comes to your mind first when you think about the Luxembourgish theater scene?

This has something to do with art, but also, especially as an actor, with what you look like and what you represent. So there are so many different aspects, so much exposure... there isn't a lot of space so it's not easy to find the right balance between staying true to yourself and what you consider your job, your values, art, being, and working at the same time. It's an ethical battle, **a constant ethical questioning**, which is something I need to navigate with failures, with compromise, with **saying no and being proud of it**. And this is truly part of the essence of being an artist for me, which was not the case when I started, because I didn't really have a clue. I was just like, "well, that looks good. I'm okay." So it's **as crucial as challenging** and it's also having a big impact on my mental health. But on the other hand, at least I'm trying to keep owning myself so it's worth it. To be honest, it is very taxing but that's the approach I am aligned with.

R22: You are not the only prominent Black actor in Luxembourg, but I think you are one of the few people that come to mind. Do you feel that you have an increased visibility, or what comes with this representative aspect?

Céline: Diversity, representation, all these things, inclusion - those are words that are important, but they're also synonyms of some taboos. Structurally and systemically the same things that have happened to black actors in Belgium or in France are happening here to the black and non-white

actors in Luxembourg. **It's the same story on and on**. The same story of denial, the same story of not knowing what to do. Of **white fragility***, of injustice, of not taking responsibility, of mental health problems, of loneliness, of constant fight. It is so difficult to have dialogues about these questions.

I experienced racism in a certain way, as a child, then as a jurist, as somebody working in academia. **Being essentialized, exotized**, always brought back to my origins, because people can't fathom the fact that I am French and Black. They need to know why I'm black. So these things, on and on, and then you get into the theater industry. I'm not even talking about cinema, because I think in cinema, it's way worse. Theater is more elastic in this way. But it's still something, again, where we need to think about what we're representing, what we're telling, **what a black body on stage might tell**. It's not the same thing as a white body. And if we don't want to be aware of these things, because we think we're better than that, and we're not racist - we're wrong.

I do think that institutions that are promoting diversity, they have the duty to do research, to get expertise, to learn, because they don't know anything. And it's okay not to know. But then if you're responsible, and you say, "this is what we want to do. This is what we want to achieve" - it's costly. It takes time. It takes energy. And you need to take care of the artists. You can't just hire them and use them as a token because it looks good. That doesn't work, and it crea-

tes inequality. It creates unfair situations. It creates trauma. And nobody's getting damages for that. For me, the hardest truth is that **people have the privileges globally to not care about that**. I can't, because this is my life. It's my guts. It's my mental health. It's my values.

Do we want actors to be broken after one production because they went through trauma and had nobody to talk about it and people weren't taking responsibility? It's hard when people, even if they're nice, have no clue and take no responsibility and they are the ones with the power. Me, I have no power. I'm just an actress. I can speak up as much as I want. My actions have a limited impact if any. I can also leave productions here and there, which I have done in the past. This is not going to change the system.

I remain optimistic. I think I am hopeful also because there are now so many **talented artists from another generation** for whom these questions really are important, so they are also brave. I have moments where I'm like "Yeah! let's go and fight!" and I try to do something, I try to speak to people. And then sometimes I'm just tired. **I wish I could just do my job and that's it**. It feels very unfair to know you have to endure and also to fight but that's the very relevant definition of what racial load actually is: *Our responsibility [as non-white people] is twofold to endure and find a happy ending [to any unfair, racism-related situations]* (Maboula Soumahoro). Sometimes it is very lonely.

R22: Do you feel like movements like MeToo or Black Lives Matter, that started in the past few years or decades are actually arriving in Luxembourg? Or do you feel like it's just the optics of these movements?

Céline: Here, as you said, the denial is even more golden. For me, this "Multikulti" thing is really dangerous in the sense that it's a pat on the back to tell ourselves we're good and we're open. It kills the possibility to have a debate because people need, morally speaking, so much reassurance about the fact that they're good people, that they have good intentions, that they're charitable, that it's the land of immigration... But as soon as you are maybe not in the place you were assigned, then things are not so cool anymore. For things to truly change there is a need to name them, to name them there is a need to understand racial, colonial history and its going impact on our structures and representations. And especially in our times, with the rise of extreme right parties everywhere, including here: even if it's still relatively slow, it's coming. There will be moments when we will have to make decisions. It's really also this question of **talking about things**. We don't do it, it's uncomfortable, and people are scared. Along with BLM and MeToo we can praise the creation of the working group Unmute Power Abuse on our national artistic scene. Such collective initiatives including institutions are crucial as there is a need for a top-down approach. It's a position that a lot of people wouldn't be ready to take or

can't afford. You want to make sure you can find a job, so the pressure is higher because Luxembourg is small. And I think what you said about MeToo, Black Lives Matter, it goes with that. We had so many beautiful initiatives. I'm thinking about Lëtz Rise Up, Finkapé. But once again, ... those amazing people, you know, they tired themselves out. It's too much, too little, and still there were so many great things that were done, but it's too big and **you can't do it on your own.**

R22: How you feel about the power structures in Luxembourgish theatre and who do you feel is affected by these structures and who is not?

Céline: I would say, the theater world is just a microcosmos of our world, right? There are absolutely no surprises. The most vulnerable people who are exposed to systemic oppressions, it's the same thing, it goes the same way. The pyramid is the same.

For example, we went through a production in which some decisions by the director and dramaturge had important racist repercussions (killing the strong voice of a Black character, no vision on the use of nudity and representation of a Black body). We all felt there were some things off. We were not sure how to tackle it, but we knew something was up. But nobody talked. At that moment I was like "OK, I'm doing this play. It's wrong. I don't feel secure. **I'm not okay with what I'm representing as a Black**

performer and as a Black character. The way things were handled or not handled, is a prime example of White fragility and how it operates: people were feeling worry but were neither ready nor trained to name things, to endorse responsibility and pay the cost of the poor choices that were made. And this applies to everybody. To the director of the theater, to the directors of the show, to the other actors and actresses. To everyone, and I include myself, I was not ready to handle such a situation. We went on and I asked at the end to have sort of a facilitation with somebody who is a professional of these questions. Who works in diversity or representations and all these things. Because there are people who do that and we need them. Me personally, I can talk, I can do things, I can educate myself and educate other people, but this is not my job. And it's also complicated to do that when you're traumatized. But I insisted and fought for it to happen so that we could learn something from this experience and that hopefully some concrete actions could be put in place to avoid this in the future.

At this point, I was hired by the same theater for a program on diversity and inclusion. I left this program because I needed distance, I needed to heal, to be able to speak up for myself. I respect these people and I like them regardless of what I have endured but I felt that if I stayed in this program, I would neither heal nor have my voice. Like a feeling of loyalty that would tame me. This is probably

linked to my way of dealing with hierarchy, of being grateful, my own history of internalized racism and trying to be the good and docile Black girl.

It's not okay to say diversity is important, inclusion is important, and then you don't take the responsibility to make real moves, to acknowledge when we make mistakes - to learn from them. If we don't do that, if people don't take responsibility, then we can't move forward. It's important to talk about this because it exists. Because I can see how uncomfortable these issues make people. The less we talk about it, the easier it is to then say "oh, we didn't know". No, I'm fine with telling this story a hundred thousand times. Not because I'm mad at people. It's just important to talk about it so that we understand what happened and how we can do better. There is nothing more important, I think, and harder than **to be able to say "we fucked up"**. If we don't do that then things don't exist. Then the harm, the prejudices - they don't exist. And then, next time we are facing them, we'll just back off and that's it.

R22: What wishes do you have for things that should change?

Céline: First, **for institutions to be trained** to handle these questions of representation, of the impact of syste-

*White fragility - a defensive response by a white person when their whiteness is highlighted or mentioned, or their racial worldview is challenged, whether this response is conscious or otherwise

mic racism, our blind spots, our prejudices. That there are external people who are not just necessarily artists, but maybe psychologists, **experts on DEI issues who can be contacted** - to make sure that anybody at any moment can consult, can ask questions, can maybe even raise an issue.

I wish for a world where we can speak about these things, ask ourselves questions, stop pretending we're virtuous people. **We all have blind spots.** But there is so much room to share things. I'm so tired of people saying, "Yeah, well, I don't know what to do anymore". No, well, read things, make up your mind, try, fail, and keep on going. It's too easy to hide behind ideas like, "we can't say anything anymore". Who is the "we" to start with? This is a big question. I dream of a world where it's easy to bring up these issues, easy to speak up. And that we have also spaces and platforms where people who care can easily meet up. That we give enough value to **the well-being and the ethics in our theater making.**

NORA KOENIG

SCHAUSPILLERIN

Nora Koenig iwwer prekär Aarbechtsverhältnissen a Muechtstrukturen an der lëtzebuenger Theaterwelt

R22: Wat kënnt dir an de Kapp, wann et ëm d'Thema strukturell Problemer an der Theaterwelt geet?

Nora: Dat, wat mer als éischt an de Kapp kënnt, ass eng Fro: inwiefern ass et zum Beispill ganz realistesch, dass een **als fräischaffende Kënschtler - am Theaterberäich - wierklech dovunner liewen** kann?

An de leschte Joren huet sech an dem Beräich natierlech vill gedomt. ASPRO huet eng Mindest-Gage duerchgesat a gerecht Tariffer ausgehandelt, mee als fräischaffend Kënschtlerin kommen ech ëmmer rëm un de Punkt wou ech mech froe muss: Wéi finanziell stabil sinn ech a wéi kann ech nohalteg schaffen.

Ech gi säit zwanzeg Joer Coursen am Conservatoire. Et ass net meng Haaptbe-

schäftegung, mee dat ass awer ëmmer dat, wat mer awer erméiglecht huet, déi Zäiten an déi **Duerstrecken ze iwwerbrécken**, wou s de kanns Inspiratioun huelen, wou s de einfach och mol sees: „Ech si lo net an deem Produktiounsmechanismus dran.“

Et geet schonn domat lass, eng Krankekeess ze bezuelen. Kréien ech meng Krankekeess net bezuelt, fléien ech aus dem Kënschtler*innestatut. Fléien ech aus dem Kënschtler*innestatut, da sinn ech aus dem System eraus, an net fir ee Mount, mee fir vill méi laang. An da kënt nach dobäi, dass Lëtzebuerg net dat bëllegst Land ass wat wäit a breet ze fannen ass - et ass jo scho Wansinn, wat s de do muss verdéngen, fir einfach kënnen e Loyer ze bezuelen. A virun allem, **wann sech déi Fro stellt, ob een eng Famill wëll**, oder dass ee méi al gëtt - déi meescht, déi ech kennen, kommen op dee Punkt, wou se sech gewësse Froen op eng Kéier awer méi genee stellen.

Dat heescht, wou ech e bëssen d'Problematik heiandsdo gesinn, ass déi Phase, wou souguer de Kënschtler*innen Statut, deen zwar eng enorm Hëllef ass, mee souguer dee mol **net méi duergeet, fir ganz basic Saachen ze decken**. Mee ech mierken einfach, dat huet eppes mam Alter ze dinn. Dass de och midd gëss a sees, ech kann net permanent duerchschaffen. Ech hat d'lescht Joer, ech hat kee Burnout, mee ech sinn awer, ech géif mol soe wéi bei der Titanic, sou um Äisbierg... Also ech hunn e gesinn. Dat sinn sou Saachen, wou een iergendwann nach eng Kéier anescht mierkt: wann ech nach méi laang wëll schaffen, well et mer Spaass mécht, muss ech och op mech oppassen. A wéi maachen ech dat?

R22: Wat sees du zu der Gender-Balance am Kultursecteur? Am Film hei am Land ass et quasi ee Grupp vu Männer, déi sech d'Jobs hin an hier schécken. Gesäis du dat och esou, dass bestëmmt Strukturen bestoe bleiwen an dass bestëmmt Zyklen einfach weidergefouert ginn?

Nora: Et ass opfälleg, am Film déi Produzenten - et sinn ëmmer nach méi Produzenten wéi Produzentinnen. Ech hunn sou e bëssen d'Gefill, do sëtzen eeben déi fett Produzenten op hire Büroen an da kënt esou eng ganz Landschaft vu Film, wou se sech dann esou e bëssen opdeen. An ech spieren, dass eng wansinns Konkurrenz am Film esou ge-

schüert gött, déi am Theater manner ass. Am Theater ass vill méi eng Solidaritéit. An dat fänkt scho bei Gagen un. Wann ech elo zum Beispill am Filmberäich vun engem Produzent ze héiere kréien: „**Mir bezuelen all Mënsch d'selwecht**“, da wéisst ech awer, dass ech all Mënsch uruffen a froen: „Stëmmt dat?“. Du hues keng wierklech Lobby, hunn ech sou d'Gefill, déi sech dann fir dech staark mécht, wann dat net de Fall ass. Während am Theater ass dat schonn e vill méi eng grouss Lobby an eng méi staark Lobby.

Bei Regisseuren: **et gouf emol eng Zäit vill méi Regisseurinnen wéi Regisseuren**. Dat war phänomenal, well an all anere Land ass et genau ëmgedréint, mee hei net. An och, wann ech kucken an Institutiounen, Theateren ass et vläicht net grad 50/50, mee et ass awer och elo net esou en Ongläichgewicht.

R22: Aner grouss Theaterbetriber an Europa si gepreegt vu krassen Hierarchien a Muechtverhältnissen, sou dass Leit am Theater domat rechnen, dass se quasi mat Muechtmëssbrauch ze dinn hunn. Wéi géifst du Lëtzebuerg domadder vergläichen?

Nora: Jo, ech fannen, dass sech villes verännert huet an deene leschte Joren. Also ech mierken ëmmer erëm, wann ech op d'Bün klammen, wou ech heiansdo mer denken, ajo, tiens, virun zwanzeg Joer, war dat war wierklech nach anescht. Also do ass een nach ganz aneschter domat ëmgaangen. Ech fannen dat alles gutt, wat sech a lesch-

ter Zäit en place gesat huet. Dass de lo zum Beispill an den Theateren eng Struktur fënns, wann **Abus de Pouvoir** passéiert, wou ee sech kann hiwenden an dat melden. Dass drop opmierksam gemaach gött, dass vill méi Conscience driwwer do ass, och an de Produktiounen selwer, dass och ëffentlech driwwer geschwat gött, fir ze soen: „**Si mer divers genuch? Nee. U wat läit et?**“

Mäi Problem ass a leschter Zäit oft, dass mer just nach driwwer diskutéieren – wou ech mech heiansdo froen, éierlech gesot, läit et u mir? Well ech wierklech ufänken, en Altersënnerscheid richteg ze mierken. Ech kann dat alles novollzéien, mee nach si mer ëmmer an der Konscht. Loosst eis dach **einfach um Thema schaffen an net diskutéieren**. Op der Bün selwer ginn et Saachen, déi mer mussen verhandelen, nach wie vor. A mir mussen eis an e gudde Kontext setzen, wou mer sécher sinn, mee da muss och d'Fräiheet kënnen do sinn, fir drun ze schaffen. Vill Diskussiounen sinn letztendlech heiansdo souguer bal kontraproduktiv.

A gläichzäiteg gesinn ech dann ëmmer erëm, dass awer **al Machtstrukturen** nach wie vor do sinn. Also du hues awer dann op eng Kéier rëm Leit, déi inszenéieren, wou et awer jo schonn zwanzeg Joer bekannt ass, dass deen oder déi, problematesch sinn. Do hunn ech awer lo Schwierigkeeten domat, firwat gött een deenen nach Méiglechkeeten, wou mer dach all wëssen? Also dass ech mech ëmmer froen, „Okay, diskutéieren di mer wahnsinnig vill, mee verännere mer dann och esou vill?“

JENNIFER LOPES SANTOS

KÜNSTLERIN, MODEDESIGNERIN
UND TÄNZERIN

Jennifer Lopes Santos iwwert Papaya, Esch2022 an de „Vivre Ensemble“

R22: „Papaya“ war warscheinlich déi éischt Kreatioun just vu Schwaarze Leit zu Lëtzebuerg, déi sech mat Erfahrungen vu Rassismus beschäftegt huet. Wéi war de Prozess, fir d'Performance op d'Been ze stellen? A wéi huet sech dat ugefillt?

Jen: Also mir waren **alleguer keng wäiss Persounen**, keng wäiss Kënschtler: dat waren déi Éischt, wou mir esou duerch de Kapp gaang sinn, mat deenen ech mech beschützt gefillt hunn. An du krute mer déi Opportunitéit fir Esch22, an dat war net einfach. Ech hunn e schéinen Dossier gemaach. Do war Papaya eng ganz aner Struktur. Mir haten dräi Voleten: deen éischte Volet war eng Konferenz, fir d'**Publikum ze sensibiliséieren**. Dee war mol nach net sou staark op Afrofeminismus bezunn, dat war nach ganz am Ufank, do probéiert een nach schéi brav Messagen duerchzekeréien. Do war ech nach net prett, fir déi grouss Termen och ze benotzen. Deen zweete Volet war méi strateegesch: Wou steet Lëtzebuerg am Moment? Okay, do

schwätze mer nach ëmmer vum Vivre Ensemble a vun Diversitéit. Saache, wou ech mer guer net méi kann unhéieren, well dat einfach sou deforméiert ass.

An dee leschte Volet, wat fir eis am wichtegste war, dat war eeben déi **Performance**, als Parcours iwwerluecht, fir d'Leit lues a lues dozou ze bréngen, dass mer Raum hunn, fir Saachen esou kënnen auszeschwätzen, ze presentéieren, wéi mir et och fillen. Dofir muss een dat schéin apaken, fir dass dat soll goen.

Da krute mer deem éischte Retour vun Esch22, dass se just deem éischten Deel vum Projet akzeptéiert hunn: just de Sensibiliséierungsvolet an och de Volet vum „Vivre Ensemble“. De leschten, dat huet si guer net interesséiert. Dat war och e Kampf, fir kënnen ze soen: „Dat kënnen mer net esou maachen, well da maache mer déi üblech Projete weider, wou et just ëm Diversitéit geet an dann hu mer nach ëmmer net vun eis geschwat.“ An... dann hu mer ofgesot. Ech hu mer geduecht, dat doten huet kee Sënn, et ass net de But vun der Saach.

Do hu mer eng Geleechenheet kritt, fir zu Coventry eng Residence ze maachen. De Projet hat sech weiderentwéckelt, andeems mer Workshops gemaach hunn. Just fir Schwaarz Leit, afrikanesch Leit. An dat war wierklech sou, „**Wow, däerfe mer? Däerfe mir dat maachen?!**“. Dat ass eng Erfahrung, wou mäi ganze Parcours am Fong geännert huet. Mir konnten eis wierklech doraus ernären, dass mer kreativ eis konnte weiderentwéckelen.

De Feedback an deem Dialog, dee war einfach super. An do hate mer och eng Konferenz an eng Sortie de Résidence. Dat war dann déi éischt Form vun der Performance, souzesoen. An doduerjer, dass mer doiwwer waren, krute mer op eemol méi Reaktiounen a Lëtzebuerg... wat sou üblech ass. Et muss een ëmmer baussen eppes maachen, wou mer kënnen beweisen, „do fonctionéiert et, do gëtt et gutt accueilléiert, d'Leit verstinn dat.“ **Zu Lëtzebuerg si mir e bëssen a Verspéidung.**

Esch22 war ganz kloer net interesséiert. Da musse mer do déi Kraaft nees zesumme sammeln: ass et derwäert oder net? Mental mécht et eppes mat engem ze wëssen: u sech däerfe mer esou Projeten net maachen. Do hu mer **de Courage zesummebruecht, awer weiderzemaachen.** An do fänken ech och un, e bëssen Onsécherheeten an och sou e bëssen Ängshten ze hunn. Dat huet näischt mat deem Parcours als Kënschtler ze sinn, et ass einfach de Parcours als Mënsch u sech, als Schwaarz Persoun. Dat gëtt mir ëmmer méi bewusst an deem Parcours a mat Finkapé. Net dass ech net wosst virdrunner, dass ech Schwaarz sinn, mee et ass een an deem Déni: OK, ech si Lëtzeburgerin, voilà. Domadder kënn de duerch.

Den éischte Rendez-Vous, dee mer dono hate war Neimënster. Mir haten nach guer net ugefaang ze schwätzen, mee deem éischten Test war direkt **erauszufannen, ob mer radikal wieren oder net.** An da war déi nächst Diskussioun - ech men-

gen dat ass sou üblech, ech weess net, ech hunn elo net sou vill Erfahrung - mee dat war direkt: „Okay, wien ass nach Partner fir de Projet?“ Do wollt jiddereen dat déckste Stéck vum Kuch. „Jo, mee mir wellen awer d'Avant-Première.“ A just fir ze soen, just kuerz virdrun awer: „Wéi radikal sidd der?“, fir ze beweisen, dass net iergendeent, dat lo einfach danze wëll, op d'Bün kann.

Nächste Rendez-Vous mat opderschmelz. Dat war immens problematesch. Ech sinn zu Diddeleng opgewuess. Do si ganz vill **Saachen, wou ech verdrängt hunn iwver Rassismus**. Do ass meng ganz Geschicht mat Rassismus eeben. Ech mer geduecht, voilà. Diddeleng huet awer ëmmer nees sou e gewësse Stolz d'Leit vun Diddeleng z'ënnerstëtzen. An da sinn ech ënnerbrach gi vum Direkter, well hie wichteg fonnt huet matzedeelen, wéi hien och diskriminéiert gouf. Well seng italieenesch Famill, deemools, wou se a Lëtzebuerg ukomm sinn, wat se alt erlieft hunn, ... an hie géing och Rassismus erliewen.

An dann hat ech de Rendez-Vous mat der Kufa, ech hat keng Loscht méi. Ech hu mer geduecht... ënnerlech weess de, wéi et ass. Schonn nëmmen **als Kënschtler oder Kënschtlerin, wann s de nach net am Milieu bass**, du weess, dat ass ganz haart fir duerchzekommen, well et ass sou eng Elite-Grupp iwverall. A wa keen do ass fir där d'Dier opzehalen, da muss de dech duerchkämpfen an du weess wéi s de behandelt gëss. Mee jo, als Schwaarz Persoun,

do ass eng Couche nach drop gewiescht, oder **als queer Persoun** wäerte warscheinlech nach méi Couchen drop sinn.

An der Kufa hat d'Fatima Rougi, **eng Persoun, déi och POC ass, d'Ekipp virbereet**: em wat et geet, firwat dass deen Terme benotzt gëtt... D.h. et gouf eng Backgroundsaarbecht gemaach, vun der ech näischt wosst. An et huet beim Dossier och d'Traduction gemaach, fir dass e wäisse Mann e ka verstoen. Zum Schluss war et OK! Ech hunn et einfach net gegleeft. Ech hu mer geduecht: „wow, dat war elo iergendwéi ze einfach. Ass dat elo gutt oder net?“ An do hunn ech der Ekipp dat weiderginn et war direkt kloer, voilà, mir maachen e Projet mat der Kufa.

Op eemol si si zréckkomm, Esch22. Well do war och eng aner Propos, eng Biennale zu Dakar an do hu se geduecht: „Wou hu mer eis Schwaarz Kënschtler zu Lëtzebuerg, fir do e Lien ze kreéieren?!“ Ech hu mer geduecht, bon, vläicht hunn se et dës Kéier verstan. Ech weess souwisou, dass mer just benotzt ginn.. mee komm mer benotzen si och. An do hu mer deen nächsten Dossier geschéckt. Do hunn se sech dat duerchgekuckt an OK, de Projet hat evoluéiert. Do war kee Volet vun Diversitéit, deen si esou gären hunn, méi dran. D'Sensibilisierung war nach dran, an eis Positioun war méi radikal. Ech hu mech gefrot, **ob dat wierklech sou schnell evoluéiert huet**. An ech hu mer geduecht, „OK, genësse mer déi bësse Power, déi ech elo hunn.“ (laacht) An da krut ech do lauter Komplimenter ge-

maach, wéi wichteg dass dee Projet wier.

Du traus der Saach einfach net méi. Do hat ech eng ganz aner Attitüd. Ech hu si gefrot, wat da lo sou interessant un deem Projet ass? Si haten eis eng Äntwert ginn, wat hat sech dann do geännert? Ech hu gespuert, wéi se do e bësse vun Angscht geziddert hunn. An ech konnt hinnen ganz kloer soen, wat eis Positioun war. An ech hunn et genoss. Du weess haargenee, **dass déi Sujete ganz nei sinn zu Lëtzebuerg.**

Dass keng Kënschtler bis elo esou e Projet gemaach hunn, wou se sech esou vulnerabel presentéieren. Politesch gesinn ass et **héich Zäit iwwert déi Saachen ze schwätzen.**

Am Kontrakt mat Esch22 stoung schlussendlech awer alles tel quel drop, wat mer gesot hunn, dass mer net wëllen. Mee schéi komplizéiert geschriwwen, dass de et hues missen dechiffréieren. Dunn hu mer geduecht, hei, mir loossen dat do einfach sinn. Mir hunn ofgesot - da gesinn ech de Package Suen, do hunn ech mech gefrot, wien ech elo sinn. Mat deem ganze Parcours dee mer an zwee Joer gemaach haten, wou ech mech mental fäerdeg gemaach hunn. Ech hu mech sau gutt gefüllt, fir dat kënnen ofzesoen.

An der Kufa si Leit kucke komm, déi ni en Theaterstéck kucke ginn oder ni an der Kufa sou e Stéck kucke ginn. Ech mengen et war bal e 50/50-Publikum. Dat heescht, hallef Schwarz afrikanesche Publikum oder wäiss Lëtzebuerger. Dat war fir mech awer eng Première fir esou ee Projet, well ganz

vill Leit ginn net aus dem Haus, fir esou eppes kucken ze goen. Wat mer op der Bün gemaach hunn, ass fir mech perséinlech e risege Succès, well dat war esou staark. Beim Projet ass eppes entstanen, wat jidderee gebraucht huet. An dat war dat Wichtigst. Puer Méint drop, wann ech nach duerch Esch getrëppelt sinn, si Leit bei mech komm. „Där waart dat!“ Also, capverdianesch Tattaen: „A, jo, jo, jo. A, merci. Ech weess net, ob ech et verstan hunn. Mee **ech wosst net, dass ech et gebraucht hunn.**“

GABRIEL-LE TAILLEFERT

PERFORMANCE ARTIST

Gabriel-le Taillefert iwwer Genderrollen, Elitarismus a Klassismus am Theater

R22: Wat sinn deng Associatiounen mat der Lëtzebuenger Theaterwelt?

Gabi: Gender Roles. Et ass nach ëmmer mega feminin a maskulin. Et ass iergendwéi „en vase clos“, also d’Theaterwelt ass iergendwéi eng Welt fir sech. An déi ass net poréis, mee a sech selwer gekéiert. Dass et schwéier ass fir Mënschen, déi Theater net studéiert hunn oder net déi richteg Schoul gemaach hunn, iergendwéi do ranzekommen. **Du gëss net als professionell ugesinn.**

Dass et fir Männer méi einfach ass do ran ze kommen. Dozou eng kleng Anekdot: ech gouf aus engem Theaterprojet rausgeheit, well ech jo net Theater studéiert hunn an, funny thing, de Mann deen amplaz geholl gouf, deen huet och net Theater studéiert. Witzegerweis war et e Stéck iwwer d’Stemme vu Fraen. Also, dat ass scho bal plakativ. Dass an den Gender-Normen halt och verschidde Kierper gewisen ginn. An **déi Kierper sinn zimmlech schéinheitsnorméiert.** Mir hunn net vill déck Leit op de Bühnen,

a mir hunn och net vill Schwarz Leit op de Bühnen. D’Fraerolle si „Serve-the-men-Roles“. Si stinn net fir sech, se stinn a Relatioun zu Männer. Dat heescht d’Mamm, d’Schwëster, an dat Schéint, wat soll erobert ginn. Et gëtt manner Spillraum wéi bei de Männerrollen. Et ass manner charakterbildend. Alkoholkonsum gehéiert och dozou. E kohärenten Alkoholkonsum. Mer sinn iergendwéi och e bëssen **an den Achtzeger hänke bliwwen.** Also mir sinn iergendwéi gefillt e Joerhonnert zréck, wat d’Plakegheet op der Bühn ugeet. Firwat weise mer plakeg Mënschen a plakeg Kierperen? Ass dat iwwerhaapt néideg an deem Kontext? Oder net? An dass extreem wéineg Auteurinnen gewise ginn. An iergendwéi vill classesch Auteuren gewise ginn.

R22: Huss de d’Gefill, dass et derwäert ass, de Lëtzebuenger Theater an déi etabléiert Institutiounen mat Queerness a radikalen Theaterformen ze infiltréieren?

Gabi: Ja, kloer. Dat ass genau dat, wat bei Richtung22 ëmmer erëm jidderee Paff mécht. Jo, mir si fucking ausverkaf, all eenzelnen Owend. Dat u sech ass och eng Muecht. Well d’Theateren sinn eidel, a wa mir spillen, hu mer ënnerhalb vun dräi Deeg einfach e ganze Raum ausverkaf.

Well mir **schwätzen eng Sprooch, déi net alienéierend ass** fir all fucking Mënsch. Well mer net Schiller a Goethe wuertwärtlech zitieren, well mer net just Theatermënschen uschwätzen, déi d’Stécker in- an auswenneg kennen. Also et gëtt och eng Elitaritéit am

Theater, déi net wëll lassgelooss ginn, obwuel se scho laang net méi fonctionnéiert.

R22: Wat mengers de wourunner dat läit, wat deen Elitarismus an dee Kanon operhält?

Gabi: Bah, fir sech déi gesellschaftlech Plaz ze schafen, dass si eppes Besseres sinn, muss se si jo net verstane ginn. Dat ass jo de ganze Punkt. Ech mengen net, dass all Regisseur wëll verstane gi vun all Mënsch, well da géif en jo seng Plaz als Genie verléieren. Wann dat, wat ausgefouert gëtt, verständlech ass fir jiddereen, **ass et dann iwverhaapt nach Konscht** no deem Motto?

Ganz vill Männer definéieren sech iwwert eng Maskulinitéit, déi definitiv dono sicht, den Intelligenten, de Wuertgewandten ze sinn a mat Sprooch ronderëm ze geheien, déi aner Leit einfach net verstinn. Dat ass hierarchie-

bildend, sou, „Ech muss dir weisen, dass ech studéiert hunn, well dat mécht aus mir e bessere Mënsch wéi s du.“ An dat gëtt ausgeschlachtet op de Bühnen. Déi Elitt, déi an den Theater geet, gëtt och doduerch oprechterhalten, dass dat déi Elitt ass, déi déi Sprooch versteet. An dowéinst geet kee méi an den Theater, well kee Mënsch méi déi Sprooch versteet.

R22: Et ass awer trotzdeem och eng Klassefro. Ech weess elo net ob s du dech als working class gesäiss, oder deng Elteren?

Gabi: Jo. Ech kann tatsächlech och net Fouss faassen zu Lëtzebuerg, well ech net vu mengen Elteren duerchfinanziert ka ginn. Et ass fucking schwéier Konscht ze maachen zu Lëtzebuerg, well ech hunn net dat finanziellt Netzwierk, wat mech kann opfänken. Et ginn zu Lëtzebuerg net genuch Produktiounen, wou ech gebucht ginn, fir dass ech kéint dovunner liewen. Dat heescht, ech muss mer e Broutjob sichen. An op dat gëtt dann erofgekuckt, well dann mess de jo net wierklech Konscht. Konscht ass just däin Hobby.

An dat ass halt och erëm deen Ënnerscheed, deen ech komplett blödsinneg fannen, **vu wat ass professionell Konscht a wat ass Hobbykonscht?** Et gi sou vill Kënschtler, déi net vun hirer Konscht gelieft hunn, déi hätt kéinte vun hirer Konscht liewen, wann se honnert Joer méi spéit Konscht gemaach hätten.

SARA GOERRES

THEATERREGISSEURIN

Sara Goerres iwwer Regieassistenzen, den Old Boys Club a Safe Spaces

R22: Wat war däi Parcours an der Lëtzeburger Theaterzeen bis elo? Hues du d'Gefill, "ukomm" ze sinn a wa jo, wou a wéi?

Sara: Ech hu mäin Ufank an der Theaterzeen zu Lëtzebuerg am Danztheater, Schoultheater an dono am TNL Jugendclub gemaach. Während mengem Studium zu Berlin hunn ech weider Stagen a verschidde Theateren a Regieassistenzen gemaach an dono sinn ech wéinst dem Covid Lockdown mat villen existenzielle Froen zeréck op Lëtzebuerg komm an hunn dann hei weider Regieassistenzen gemaach. Enn 2021 da meng éischt Regie, niewebäi schaffen ech an der Produktion vun engem klengen Theater. "Ukomm" sinn ech hoffentlech ni, **ech hoffen a mengem Beruff ëmmer weider kënnen ze wuessen.** Och wann ech elo vläit déi nächst Saison méi selwer Regie maache wäert wéi Assistenzen, freeën ech mech duerch all Projeet weider reesen ze kënnen, bis ech vläit iergendwann d'Gefill hu genuch ze hunn an an am mi héischen Alter enzwousch anescht wéi an der Theaterzeen weiderreesen.

R22: Am Theater ginn et oft staark Hierarchien, grad hannert de Kulissen. Wéi fënns du dech hei als Regieassistentin zurecht? Mierks du den Afloss vun Old Boys Club op dech?

Sara: Ech fanne mech usech gutt zu Recht, mee hat och scho mol net sou schéi Situatiounen, dofir hunn ech no mengen éischte Joren **geléiert Problemer direkt unzeschwätzen;** zumools fir dass Prouwe respektvoll oflafen an een sech nolauschtert a richtig matenee schaffe kann a vun enee léiert, ass et fir mech eng Viraussetzung, dass net just eng Persoun, den Toun ugëtt, mee **en zesummen am Team op Aenhéicht schafft.** Ech gesinn éischer den Afloss, deen een als jonk Fra op en "Old Boys Club" huet. Rezent hunn ech engem Regisseur am eeleren Alter assistéiert, deen am Ufank bässe skeptesch mer géigeniwwer war, wann ech net ëmmer genau esou gemaach hunn, wéi heen et wollt, mee ech och op dat gelauschtert hunn, wat d'Schauspiller gebraucht hunn. Virun e puer Joer war ech bei Prouwen dobäi, wou e Regisseur, och schonn en eeleren "Boy" ganz stuer war an eng Zeen net anescht prouwe wollt, mee et just genau esou

maache wollt, wei heen et wollt, obwuel hee selwer gemierkt huet, dass et net géif klappen. Do hu mer als Team eis misste wieren a souguer ech, och wann een als Assistentin, éischer am Hannergrond steet an sech zereck hält, si rose ginn an hunn eppes gesot.

R22: Wat fir strukturell Problemer gesäis du de Moment an der lëtz. Theaterwelt? Wéi hues du déi erlieft bzw. ween erlieft déi denger Meenung no um stäerksten a wie profitiert dovun?

Sara: Laang genuch sinn ech leider nach net dobäi fir do e ganz genauen en Duerchbléck ze hunn, mee e puer Saachen, déi mer am Moment opfalen, leider ass d'Bezuelung nach e Problem, op verschidde Plaze ginn d'Artisten op op oder hannert der Bün **net genuch bezuelt** (och wa mer do zu Lëtzebuerg scho finanziell vill besser drun si wéi an anere Länner). An leider ass **Rassismus** och e Problem, wéi ech et vu Kolleg:innen matkréien a wéi och op anere Plazen an der Kulturzeen e.a. **Sexismus a Power Abuse**, da ginn et fir mech nach vill Mängel wat **d'Diversitéit an d'Inklusioun** ugeet. Oft spiert et sech u wéi wann d'Kulturzeen nach eng ze elitär Bull ass, déi leider nach net oppe genuch ass.

R22: Hues du d'Gefill, dass déi Problemer genuch ugeschwat an adresséiert ginn? Hunn Beweegunge wéi z.B. #metoo a BlackLivesMatter denger Meenung no eng Auswierkung op Lëtzebuerg / wéi vill Verännerung erliefst du?

Sara: Leider nach net oft genuch, problematesch Situatiounen gi léiwel mol ënnert den Teppich gekiert oder et gëtt esou gemaach, wéi wann dach awer net sou schlëmm wär. Och wa Verännerungen amgaange sinn, dauert et am Moment oft nach ze laang bis konkret Léisungen an Hëllef kommen. Ech sinn awer och optimistesche, well ech gesinn a matkréien, dass ëmmer méi Leit do sinn, déi **engagéiert sinn an sech dogéint wieren, dass eppes ënnert den Teppich gekiert gëtt**. Fir strukturell Verännerungen ze errechen brauch ee Courage, Zäit a Geduld.

R22: Wat fir Verännerungen a konkret Léisungen fir strukturell Problemer géifs du dir wënschen? Vu wat fir enger Theaterwelt dreems du?

Sara: **Méi Ulaflazen a konkret Uspriechpersounen** fir déi Problemer, déi an der Theaterwelt, mee och Kulturwelt existéieren an opkommen, méi genau Ressourcen, wou een sech Hëllef ka froen, z.B. e.a. Texter, wéi een Zine dozou oder informativ Websiten... Ech dreeme vun enger Theaterwelt, wou d'Theateren nach vill méi matenee schaffen, wou et **keng Konkurrenz** gëtt, mee en Zesummewuessen a - Liewen a wou den Theater nach vill méi oppe fir jiddereen ass, wou zumools méi dofir gemaach, dass méi verschidde Mënschen an den Theater kommen a **wou den Theater e safe Space** ass, fir jiddereen wou do schafft an och fir de Public (natierlech awer och ëmmer nach zum kriteschen Denken ureegt).

CLIO VAN AERDE

PERFORMANCE ARTIST AND SCENOGRAPHER

Clio Van Aerde iwwer Bünebild a Kostüm, Tariffer an d'ASPRO

R22: Aus denger Perspektiv als Szenografin, wei gesäis du d'Gender-Balance an den Theaterberuffer hannert der Bün?

Clio: Wat relativ evident ass: déi Saach mat deene **genderstereotypesche Beruffer**, dat ass haut schonn einfach krass. Ech schaffe ganz seelen mat Technikerinnen zu Lëtzebuerg. Also, du hues schonn eng Cheffe d'Atelier zum Beispill beim Groussen Theater. Bei enger vun den éischte Produktiounen, déi ech zu Lëtzebuerg gemaach hat, do ass hat och grad eréischt komm. An du muss dann awer iergendwéi e bëssen deng Plaz do maachen, fir dech selwer da wuelzefillen an deng Aarbecht kënne gutt ze maachen, unni datt et hannerfrot gëtt. An, jo, wann s de lo Botzpersonal kucks oder déi, déi Accessoires Kostüm maachen - et ass einfach alles e bëssen agefuer. An, jo, ech menge schonn, dass de haaptsächlech, oder iwverwiegend zumindest mol Fraen hues, déi Bün a Kostüm maachen. An et si, wéi ganz vill aner Beruffer hannert der Bün, déi, déi nach ëmmer net sou bezuelt ginn, wéi se sollten.

R22: Du kënns jo aus dem Bühnebild, mess de och heiansdo Kostüm?

Clio: Jo, mee dat ass e bëssen d'Realiteit um Terrain, dass de gefrot gëss, fir déi zwee ze maachen, an dass de och fir déi zwee bezuelt gëss, also quasi zum Präis vun engem. Et ass halt net gutt bezuelt: **du kriss eng Gage an du mëss mindestens zwee Jobs.** Dat gëtt dann einfach esou gemerget an et geet halt ganz vill verluer. Well se da soen „Jo, mee et ass jo net déi duebel Aarbecht, well du kenns jo den Text schonn an du bass jo da souwisou schonn am Theater. An du bass jo souwisou bei der Prouf, da kann s de déi zwee Jobs jo gläichzäiteg maachen.“ Et gëtt ee Gesamtbetrag fir déi ganze Produktioun. An dat ass einfach sou systematesch a wierklech schwierig, well mëttlerweil probéieren ech dann och **am Kontrakt ze verhandelen.** Et ass OK, wann et ee Kontrakt ass, mee ech wëll ganz kloer soen: dat do verdéngen ech als Szenograf, dat do verdéngen ech als Costumière. Dass et awer opgedeelt ass, an da gesäis de einfach déi Diskrepanzen, déi Absurditéit am Fong, wann alles bezuelt wier. Anerersäits hues du eben esou **vill invisibel Aarbecht**, déi souguer fir dech selwer schwierig ass anzeschätzen. Mee, wou s de mat der Experienz, a wann s de bis d'Stück gelies hues an éischt Gespréicher mat der Regisseur*in has, de Workload awer ongeféier aschätze kanns. Dat alles opzerechnen maachen ech dann och, zumindest an deene leschte Joren, mee dat kënnt bei wäitem net un dat run, wat si dir proposéieren.

R22: Wou mer elo grad iwver Gage schwätzen. Et gëtt jo och en ASPRO-Tarif fir Bühn a Kostüm, oder?

Clio: Jo, mee wann d'Prouwe bis ufänken, hunn ech jo iwver 50 % vu menger Aarbecht scho gemaach. Dat heescht, et ass net sou einfach ze chiffrieren, wéi bei engem Schauspiller, dee fënnef Deeg an d'Prouwe kënnt. Beim Bühnebild hues de eben zum Beispill ganz vill E-Mailen, du muss d'Budget-Lëschte maachen. Dat heescht emol deng Blackbox bauen, dann d'Maquette bauen, dann d'Pläng zeechnen, déi ganz Recherche virdrun, dat si ganz vill verschidden **Aarbechtprozesser, déi virdrü geschéien.** Verschiddener kanns de vläicht e bësse kieren an anerer verlängeren, mee du hues verschidde Phasen, déi s de muss duerchgoen, fir op de Schlusspunkt ze kommen. Ech probéieren dann eben esou eng Aart Devis ze maachen. Da rechnen ech meng verschidde Phasen, wéi laang ech brauch fir all Phase, an da rechnen ech dat plus minus zesummen a meeschtens zéien ech dann awer nach eng Woch of, well ech mer soen, „Sou, wow, dat do, dat bezuelen se souwisou net.“ An da bezuelen se nach manner, well se einfach net...voilà. An da kann et sinn, dass de dat an zwou

oder dräi Tranchen ausbezuelt kriss. Wann s de de Kontrakt ënnerschriwwen hues, kriss de eppes, wann s de den Haaptentwurf ofgëss, kriss de nach eng Kéier eppes an da bei der Première oder sou. Ech mengen, do struggle mer all e bëssen, wat déi richteg a fair Bezuelung fir Bünebild a Kostüm ass. An a wéi fern do elo **Imposter Syndrome** mat eraspillt oder sou eppes. Do soen ech mer och, „Merde, brauch jidderee sou laang oder net?“, oder „Okay, mee, vläicht dierf ech dann net sou vill froen, well ech einfach méi lues si wéi Anerer“...

R22: Wou mer grad bei der ASPRO waren: Wat sinn déi Punkten a Baustellen, wou d'ASPRO grad géint strukturell Problemer ukämpft?

Clio: Also mir hunn eng, déi elo dës Woch hofentlech ofgeschloss gëtt: dat war ee Groupe de Travail, do ass et ëm d'**Sécurité sur le Plateau** gaangen. Do ass et einfach sou, dass et keng Richtlinnen, wat d'Sécuritéit betrëfft, ginn. Wien ass woufir verantwortlech? Gëtt et eng Bünebegehung? Wat ass den Oflaf? Wien mécht Risk Assessments? etc. Do ginn et Saachen, déi am däitschsproochege Raum einfach fixéiert sinn. Dass een dann och genuch Proufzäit mat der Technik abaut, dass een déi Leit responsabiliséiert, déi musse responsabiliséiert ginn, an esou weider. An och eben, wann eppes geschitt, wéi ass do den Oflaf? Sou en Organigramm, dat ass eben eppes, wat et net wierklech gëtt hei. Dat ass rëm déi Problematik, dass mer tëscht all

deene Kulture sinn, a Sproochen, a Systemer, a klengen Haiser a groussen Haiser a Kulturzentren an dat ass alles einfach immens komplizéiert, fir do eng lwwersiicht ze hunn. Dat ass dat eent. Dann hu mer een, deen elo am September ugefaangen huet, spezifesch am Danz, well mer einfach gemierkt hunn, dass - ofgesi vun de Leit hannert der Bün - déi aus dem **Danz a Choreographie**, am meeschte prekär sinn an der Zeen. An och deelweis méi ongerecht Konditioneun hunn wéi déi aus dem Theater. Do ass einfach sou eng Diskrepanz.

An dann hu mer eppes, wat ufänkt, dat ass **Mental Health Issues**. Dat ass nach e bëssen an de Kannerschong, wou mer grad probéieren zum Beispill e Formulaire ze entwéckelen. Et geet drëms ze sensibiliséieren an en État de Lieu ze maachen. Wat ass grad den Zoustand vun der Mental Health am Milieu? **Tariffer**, dat ass ongoing. Dass dat alles méi fair an och tëscht de Beruffer einfach méi ausgeglach ass. An dass et applizéiert gëtt. An dann hu mer nach **Kontrakter**, fir sécherzestellen, dass déi Saachen, déi sollen an engem Kontrakt stoen, och dra stinn. Do hu mer da Kontrakttypen, déi jiddereen*t sech ka roflueden, fir eng Kéier ze checken, „OK, steet do och alles dran?“ Dat entwéckelt sech awer och ëmmer weider, well mer einfach ëmmer bäiléieren, wat sou d'Droits d'Auteurs an esou ugeet. An dann „**UnMute Power Abuse**“: dat ass, souwäit ech weess, awer och nach mat aner Associatioune

verbonnen. Do geet et drëm, eng Kommissioun auszeschaffen, een Organe indépendant, wou ee sech ka mellen, fir Doléancen, wann eppes geschitt – mat där ganzer Problematik, dass Anonymitéit schwierig ass. An, dass eeben d’Hemmschwelle vill méi héich sinn, well jidderee sech kennt. A well een Angscht huet, da keen Job méi ze hunn an esou weider. A soss **Eco-Responsabilitéit** nach. An dann **Inklusioun**, wat méi fir Persoun mat Aschränkung oder Behënnung ass. Dat heescht manner elo, am Sënn vun Gender Diversity oder POC.

R22: Dat ass scho mega vill.

Clio: Jo. Den Haaptservice vun der ASPRO ass eeben, dass mer **fir d’Memberen do sinn**. Wann s de Member bass, kanns de eis ëmmer schreiwen, wann s de ee Problem hues mat engem Kontrakt, wann s de Froen hues, wann s de Hëllef braucht, wat och ëmmer ass, dee Service ass einfach do. An do kréie mer och elo geschwë Verstärkung, well mer grad amgaange sinn eng Persoun anzustellen, déi méi **de Fokus op Droit** huet. D.h. eng Persoun, déi net onbedéngt aus der Zeen ass, mee déi méi aus der Perspektiv vu juristeschem Wësse kënnt. Well mir och einfach do Lücken hunn, an et einfach gutt ass, wa mer eng Persoun hunn, déi wierklech eppes dovu kennt.

ASPRO

Die Association Luxembourgeoise des Professionnel*le*s du Spectacle Vivant (ASPRO) ist eine gemeinnützige Organisation, die gegründet wurde, um freischaffende Bühnenkünstler*innen in Luxemburg zu vereinen und zu vertreten. Ihr Ziel ist es, den Austausch und die Vernetzung unter ihren Mitgliedern zu fördern sowie deren Status und Arbeitsbedingungen zu verbessern. Die Mitglieder von ASPRO sind professionelle Akteur*innen des darstellenden Kunstsektors, die sowohl auf als auch hinter der Bühne tätig sind. Die Vereinigung engagiert sich zudem für Inklusion und Diversität im Theaterbereich und setzt sich für die Unterstützung von Künstler*innen mit spezifischen Bedürfnissen ein.

FEMINIST DAY OF STRUGGLE 2024

Nora Koenig iwwer #MeToo, konsens-baséiert Schaffen a Verantwortung

R22: Mir hunn d'Gefill, dass Momenter, wou Saachen un d'Luucht kommen a wou Leit konfrontéiert ginn mat deem, wat se gemaach hunn, hei nach net geschitt sinn, mee dass awer e progressiven Discours geféiert gëtt. Hues du och den Androck, dass zu Lëtzebuerg d'MeToo-Bewegung net wierklech ageschlo huet?

Nora: Jo, guer net. Also wat sech definitiv verännert huet, ass, dass Saachen awer méi schnell gesot ginn, dass tatsächlech och **d'Méiglechkeet do ass eppes ze soen**. Bei Schauspiller an Dänzer ass dat jo wierklech ganz tricky. Ech hat elo zum Beispill e Stéck, Traumnovelle – do geet et letztendlich ganz vill och ëm Sex. An dat war déi éischte Kéier, wou ech mech op der Bün och ausgedoen hunn. An am Fong geholl sinn ech ni e Verfechter dofir, mee des Kéier huet

et fir mech Sënn gemaach. Eise grouse Virdeel war, dass mer ee respektvollen Ensembl waren. Déi respektvoll mateneen ëmginn an doduerch ee Safe Space erschaffen. Mir ware just zu véier. Zwou Fraen, zwee Männer. Do si souwuel Männer, déi sech ausdinn, wéi Fraen. Jiddweree mécht souwisou mat jiddwerengem ronderëm. **An do war esou vill Respekt op der Bün**, dass dat eng grouss Fräiheet geschaf huet.

Mee, engem Zuschauer elo ze erklären, wat den Ënnerscheid ass, ob ech zouloossen, dass ee mäi ganze Kierper kann upaken an ech mat engem knutschen an sou, dass dat alles professionell ass, an dass ech mech zu kenger Zäit wierklech ausgedoe fillen oder... oder ob ech mech net gutt fillen obwuel ech iwverhaupt net plakeg sinn a vläicht nëmme e bësse beréiert ginn an do scho ka soen: "Hei, pardon, dat ass ekleg. Ech mierken, du mëss dat privat an net an denger Figur." Dat ass vu baussen net ze gesinn, souguer fir e Regisseur oder eng Regisseurin. Dat spiers de vu bannen. A grad als jonk Schauspillerin weess ech nach, dass oft méi eeler **Kolleegen dovu profitéiert hunn, dass een onsécher ass**. An op eng Kéier has de eng Hand do an du fills dech net gutt an du denks der, "Dat do, muss dat sinn? Ass dat net...?" Mee et gëtt der suggeréiert, "Come on, mir sinn op der Bün, alles ass machbar." Dat huet sech nach vill méi verännert, well vill méi doriwver geschwat gëtt, well een et ernimmt a seet, "**Mir beréieren eis elo, wéi maache mer et?**"

Ech si jo elo 45 Joer al, meng Kollege gi lo méi jonk wéi ech - an ech hat do mat engem méi jonke Schauspiller gespillt, an dat war witzeg, well ech iergendwann gesot hunn, wéi ech säin Alter gewuer gouf: "Oh mäi Gott, ech kéint deng Mamm sinn." An et war esou fir mech nach eng Kéier esou e Bewusstsein vu menger Positioun, wou ech him gesot hunn, "Pass op, mir maachen elo hei eng Szeen zesummen, wou mer ganz intim ginn. Mee **ech sinn dat méi Eelert an du muss mir deng Grenze soen**, ech soen der meng Grenzen och, mee du och ganz kloer! A wann iergendeppes ass, direkt Stopp soen, mir fannen eppes aneschters." Ech hu mer dat zur Aufgab gesat, an, an och no der Szeen, ëmmer erëm ze froen: "Alles okay?" Aleng dat ze froen, gëtt esou vill méi Respekt, da weess deen aneren, et ass näischt fir näischt, also et ass mer bewusst, ech paken dech un, an et ass am Stéck dran, mee ass et okay, a wann net, maachen ech eppes anescht. Ech mierke, vill Männer a mengem Alter maachen et nach net. Ech fannen, déi kënnen sech nach eng Schäppchen ofschneiden. Wéi ech ugefaangen hunn, hu mer eis déi Froen emol net gestallt. Dunn hu mer dat einfach gemach an jo, dann haas de Pech, ne? Mee do fannen ech, fänke mer un e besseren Dialog op der Bün ze kréien, an et ass jo gutt, dass ee sech zumindest d'Fro stellt: "Geet dat? Ass all Mensch ok domat, oder ass dat do blöd?" oder eeben och: "Muss dat do lo sinn, oder **kréie mer et net anescht gewisen?**"

R22: Wat gett et fir Ulafstellen oder Ressourcen, un déi ee sech wende kann, wann eppes schif gelaf ass oder wann een eppes erlieft huet, wat net méi geschéie sollt?

Nora: De **Kulturministère** huet eng E-Mail-Adress, wou ee sech kann anonym hiewenden an eng E-Mail schreiwen, déi dann direkt weidergeet. ASPRO huet en Abus-de-pouvoir-Grupp opgemaach, wou ee sech bei ASPRO och anonym ka melden, an dat gëtt dann direkt weidergeleet. An de Groussen Theater, deen huet carrément eng Persoun, déi an d'Produktioun erakënnt, déi ganz kloer do fir zoustänneg ass, wann iergendeppes ass.

Mee zu Lëtzebuerg ass et natierlech ëmmer e bësse schwéier, dat mat deem anonym, ne? Éischtens si mer super kleng. Ech hu selwer verschidde Leit motivéiert, trotzdem Saachen ze schreiwen, well et zB eng Saach gëtt, déi schonn iwver Jore geet, wou ech ëmmer geduecht hunn, ech verstinn net, wéi dat iwver Jore schonn esou ka lafen an dass nach ni, ni, ni eppes do geschitt ass. **D'Leit hunn Angscht, och wann et anonym ass:** „iergendwéi wäert een och op mech zréckkommen“. Da sees de jo, mee mir veränneren a mir ginn dat net eent zu eent weider. De Problem ass eeben och, wéi s de virdu gesot hues, dass #MeToo ni wierklech zu Lëtzebuerg ukomm ass. Et geschitt wierklech dann och näischt. Also du kanns bis an déi héchst Instanz goen an **da verleeft dat iergend-**

wéi sou an engem komesche Sand.

A fënnef Joer drop erschéngt déi Persoun an du denks der: "Wéi? A wat war dann do d'Quintessenz vun all deenen Temoignagen, déi mer do gesammelt hunn?"

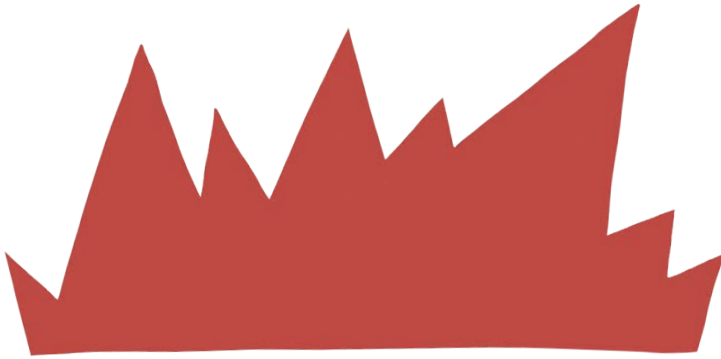
R22: Et gi vill Hürden duerch déi Leit decouragéiert ginn. A souguer wann s de et dann uschwätzt, gëtt et zum Schluss keng kloer Prozedur, déi dofir suergt, dass dat net nach eng Kéier geschéie kann. Hues do och d'Ge-fill, dass Strukture gebaut ginn, mee dass déi Strukturen net zu deem Zil féieren, fir dat se eigentlech gebaut goufen?

Nora: Ech fannen et mega schwierig, well, och bei der ASPRO, ech hunn do Saachen héieren, wou d'Leit gesot hunn: "Wa keng Plainte do ass, wann dat net kloer ass, muss de oppassen. Du kanns do net einfach deen erauskicken, du kanns dat héchstens privat maachen, mee net offiziell, well dee kann der herno nach soen, du häss Rufmord gemaach - well **wou sinn d'Beweiser?**" An awer war et ëmmer wichteg ze soen, „ech weess et an ech gesinn dech.“ Mee dat war dann och schonn de Maximum, dee mer konnten erausschloen.

Wou mer bei ASPRO eis dann zesumme gesat hunn, hunn ech gesot: jiddweree muss och mol selwer driwwer nodenken iwwert seng Verantwortung. Well ech hunn einfach Leit, déi sech enorm engagéiere fir Saachen, och fir Abus de Pouvoir an esou weider a esou fort, an da kréien ech vun anerer Säit ze héieren: jo, mee grad déi. An dann denken ech, jo, do hu mer schon de Problem. Wëssen déi dat? Ass deenen dat kloer? Also inwiefern geschitt meng eege Reflexioun an deem Ganzen? Do hu mer als ASPRO gesot, dass mer dat vill méi oft musse maachen, dass jiddweree sech déi Fro ëmmer erëm stelle muss: **"Sinn ech net och Deel dovun?"**

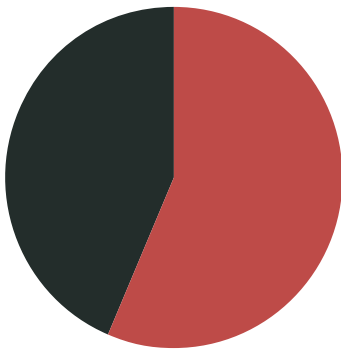
Die THEATER FEDERATIOUN, offiziell als Fédération Luxembourgeoise des Arts de la Scène (FLAS) bekannt, ist der Verband der professionellen Theater, Kulturzentren sowie Theater- und Tanzkompanien in Luxemburg. Mit insgesamt 22 Mitgliedern setzt sich die Föderation für die Förderung und Entwicklung der darstellenden Künste im Großherzogtum ein. Sie bietet sowohl für die Öffentlichkeit als auch für Fachleute Informationen über kulturelle Veranstaltungen, Programme und berufliche Möglichkeiten im Theater- und Tanzsektor.

Auf ihrer Website stellt die THEATER FEDERATIOUN eine kulturelle Agenda bereit, die einen Überblick über bevorstehende Aufführungen und Events bietet. Zudem finden Interessierte dort aktuelle Nachrichten, Informationen zu Workshops und Stellenausschreibungen im Bereich der darstellenden Künste.

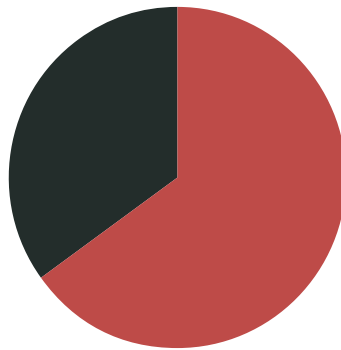
Mit ihrem Engagement trägt die THEATER FEDERATIOUN maßgeblich zur Förderung und Vernetzung der luxemburgischen Theaterszene bei und unterstützt die Zusammenarbeit zwischen lokalen und internationalen Künstlern und Institutionen.

Posten bei de Memberen vun der Theaterfederatioun

(Quell: Kulturministère 2021)

Direktioun
13 vun 23 si Männer

Presidence vum
Verwaltungsrat

 Männer
 Fraen

Jennifer Lopes Santos iwwer Finkapé, dekolonial Perspektiven a Mental Health

R22: Wéi war et, bei Finkapé a Papaya als Kollektiv mat den Institutioune schaffen ze müssen, fir d'Ressourcen a fir d'Bün ze kréien a Lëtzebuerg?

Jen: Mir kruten Tonnen Demanden aus all Richtung. An ech mengen net, dass mer ëmmer richteg op déi Demande geäntwert hunn. Et war eng Mëschung aus „**Do ass d'Geleeënheet, do musse mer alles ginn**“ an „OK, mee dofir ass jiddwereen am Burnout, wann net méi schlëmm.“ Dat ass net de Wee. Fir wee schaffe mer? Gratis? Demande kommen a mir soen se of, bis mer erausfonnt hunn, wie mer sinn, wat mer brauchen, wou mer wëllen higoen a wat fir eis wichtig ass.

Eis ass eng dekolonial Perspektiv wichtig. Mee wat ass eng dekolonial Perspektiv oder Positioun? Mir behaupten eis net als dekolonial. Et ass geféierlech, sech direkt dekolonial ze nennen, well du léiers ëmmer weider. Et ass gutt ze soen, „hei, oppassen, et si vill Saachen, wou ech net matmaachen.“ Mee ech ka mech net behaupten als dekolonial, well ech einfach éierlech mat mir selwer sinn. **Wéi dekolonial sinn ech wierklech?** Mat deem Liewensstil, den ech hunn, mat deem ganze Kapitalismus, wou mer dra sinn: wat muss ech nach ausereenhuelen, wat muss ech nach verstoen? Wou contribuéieren ech selwer nach weider an deem, wat net gutt ass? Dat ass eppes, wat ech geléiert hunn andeems, dass ech an der Finkapé ASBL dra war. Well fir ween kënne mir d'Porte Parole sinn? Mir kënnen déi selwecht Problemer nees reproduzéieren. Mir fänken un ze schwätze fir eng riseg Communautéit. Wie bass du, fir fir esou vill Leit ze schwätzen, matzeschwätzen? Dat ass ganz geféierlech. Et muss een sech och ëmmer froen: **Op wéi enger Positioun stinn ech grad?**

Dofir huele mir momentan immens vill Distanz vun Institutioune, virun allem a Lëtzebuerg. Ech gesi schonn, wéi eng Leit Interessi hunn. Ech sinn och virbereet, wéi e Projet ech dann do kéint proposéieren. A wann se da kommen, da **weess ech wat ech brauch** a wat muss gemaach ginn. An ech muss mech och wuel genuch fillen. Wann s de net averstan bass, mir ass et egal, da ginn ech anzwousch anescht dee Projet maa-

chen. Ech weess, dass du dee Projet brauchst, dass du dee Projet wëlls. Mee fir ëmmer ze waarden, ze froen, ob mer dierfen, ob mer net dierfen... ginn et do net aner Aart a Weisen? Da **fänke mer mol un, mat deem ze schaffe, wat mer hunn**. A riets a lénks gi mer och op Eventer, vill zu Bréissel, wou et vill méi Eventer ginn, déi vu raciséierte Persounen gehale ginn, déi méi kohärent mat eis sinn. Wat leider a Lëtzebuerg nach net de Fall ass, oder net genuch. An do spiere mer einfach, op verschidde Plazen ass kee White Gaze do. Wow! Oder och kee Male Gaze.

R22: De Kolonialstandard ass, beim Schaffen ëmmer maximal produktiv, séier a profitabel ze sinn. Wat brauch et, fir sech do einfach scho mol grondsätzlech dergéint ze stellen an ze soen, mir huelen eis elo d'Zäit? Wei war dat fir dech an denger aktivistescher antirassistescher Aarbecht?

Jen: Am Aktivismus ass déi Gefor do, dass du der d'Zäit net hëls fir ze ootmen. Egal a wéi engem Beräich. Du kämpfst géint e System, wou de Rhythmus einfach sou krass ass. Do hëlleft et, ze probéieren, dekolonial ze denken. Well **Stopp ze soen ass radikal**. Natierlech kommen all déi Ängschten, et ass e ganze System, wou s de schon och matméchs. An et si Geforen do, ganz kloer, och finanziell a materiell. Wéi bass du amfong entouréiert? All déi Saachen muss een als Éischt dekonstruieren oder weider aneschters iwwerleeën. Wann d'Leit sech zesumme fannen, fir fir eng selwecht Cause ze kämpfen, ass vill

Motivatioun a Kraaft do, an och Roserei. Dat ass och eng Energie, déi hëlleft, fir ze kämpfen. Mee d'Gefore sinn eeben déi, dass de net méi ophale kanns, well s de denks, „Wann ech haut ophalen, da fällt alles zesummen, da komme mer net méi weider. **Däerf ech iwwerhaupt ophalen?**“ Dat ass schonn u sech net gutt, well du bass eng Maschinn ginn, géint déi Maschinn. An deem Denken, do sinn och Traumaen verstoppt. Ob een doriwwer schwätze wëll oder net, do sinn Traumaen. Dat heescht, an enger Ekipp kann een den aneren triggeren. Esou entsti Mechanismen an den Organisatiounen, déi toxesch sinn.

R22: Wéi kënt et dozou, dass sou Verantwortung a Sensibiliséierungsarbecht zu Burnout an Traumaen féiert?

Jen: De Problem gëtt et säit villen honnert Joren an haut mussen dann déi Leit, déi nach ëmmer net déi bescht Situatiounen hunn, de Knuet ausernee huelen an et deenen, déi d'Diskriminéierung weiderféieren, erklären. Elo och als queer Persoun: dass de herno **der heteronormativer Welt erkläre muss, firwat s de Mënsch bass**, firwat s de och kanns existéieren. Et ass einfach verréckt, wéi d'Saach sou ëmgekéiert ass. Mee wou kënnen mer ufänken?

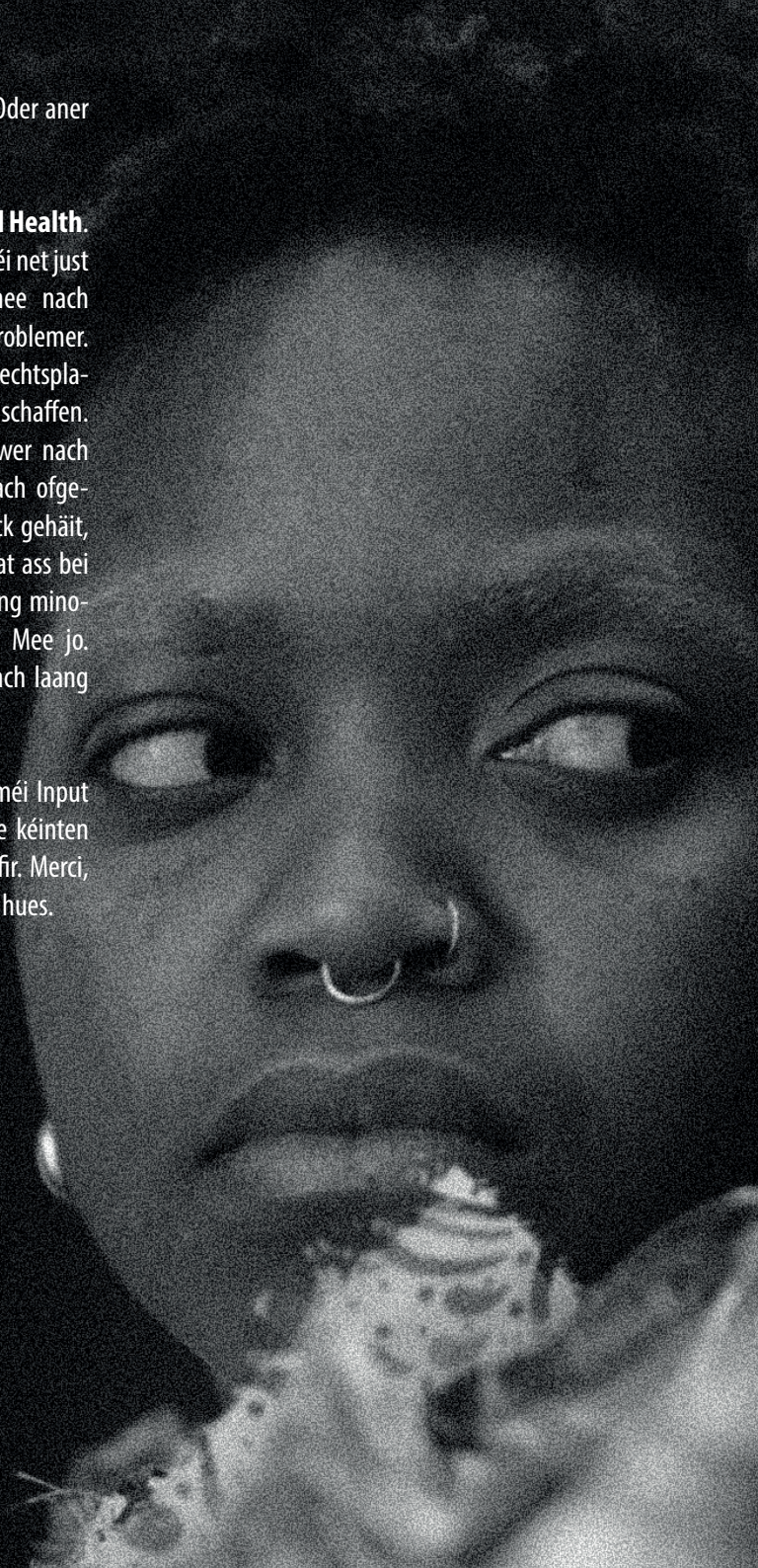
Ech si frou, zum Beispill, dass den **Ally Book Club** do ass, wou ganz vill Aarbecht mécht. Ech si frou, dass si do sinn. Et si ganz vill Saachen, wou ech ganz kloer ka soen: ech maachen dat net méi mat. Wat Finkapé gemaach hunn, hunn ech matgemaach, wou ech ni

hätt sollte matmaachen. Oder aner
Leit och.

Mech interessiert **Mental Health**.
Well et si wierklech Leit, déi net just
Burnout herno hunn, mee nach
ganz aner psychesch Problemer.
D'Leit verléieren hir Aarbechtspla-
zen, well se net méi kënne schaffen.
D'Diskriminatioun geet awer nach
méi wäit. Wou s de einfach ofge-
stempelt gëss an an en Eck gehät,
an do vergiess gëss. An dat ass bei
all Aktivismus, egal wéi eng mino-
riséiert Gruppen et sinn. Mee jo.
Wéi gesot, mir kënne nach laang
diskutéieren.

R22: Jo, an du hues vill méi Input
bruecht, wéi mir eis hätte kéinten
erdreemen. Also merci dofir. Merci,
dass du der déi Zäit geholl hues.

Das Papaya Seeds Collective Das Papaya Seeds Collective ist ein grenzüberschreitendes Künstlerkollektiv von BIPOC-Künstler*innen, das sich auf dekoloniale Perspektiven konzentriert. Mit Sitz in Luxemburg und Wurzeln in Tunesien, sorgt das Kollektiv mit Performances und Kunstprojekte für mehr Sichtbarkeit von BIPOC-Künstler*innen und fördert interkulturelle Dialoge. Im Jahr 2023 präsentierte das Kollektiv die Performance „PAPAYA“, die als Übergang zu weiteren Projekten diente.

Gabriel-le Taillefert iwwer Performance, Theatertherapie an Zukunftsvisionen

R22: Wat fir Potential gesäis du an der Performance? Wat si fir dech d'Grenze vu Performance an Theater?

Gabi: Firwat ech Performance wollt studéieren an net Theater ass fir déi Bezéiung mam Publikum. Well et **eng aner Form vun Interaktioun** gëtt, a vu Sprooch, déi ee matenee schwätzt. Well et eng aner Form vun Raumopdeelung gëtt, well d'Performance deelweis de Performer dezentréiert. Ech mengen de Raum spillt genau esou vill eng Roll wéi de Performer an alles, wat an enger Performance ka liewen. Déi ganz Spiritualitéit hannert der Performance ass, du kanns Saachen aktivéieren, mee **Saache kënnen och dech aktivéieren**. An d'Handlung muss sech net ëm eng Persoun dréinen. An dowéinst hu Wieder eng aner Form vu Bedeutung, well se mussen net ëmmer ausgeschwat ginn. Et ginn och Texter, déi do hänken. Oder heiansdo ginn d'Wieder guer net benotzt. Ech fannen an deem Sënn, den Theater huet seng eege Sprooch, säin eege Code an och seng eegen onausgeschwate Reegelen, mat deenen e schwätzt.

R22: Firwat méchs du Konschttherapie mat performative Mëttelen? Wat mengs du ass d'therapeutescht Potenzial vu Performance oder Theater?

Gabi: Menger Meenung no hu mer an eiser kapitalistescher Gesellschaft komplett de Besuch vu eisem Kierper verluer. Eischtens mol: Duerch Konscht an duerch d'Psychotherapie gëtt kee geheelt. Dat ass e falscht Verständnis vu wat psychesch Krankheete sinn, well **se mussen net geheelt ginn**. Ech gleewen net, dass een Saache kann komplett wech therapéieren. An dat ass och net d'Zil dovunner.

Theater- an Danztherapie soll hëllefen, en aneren an iwwerhaapt mol **e Besuch zu sengem Kierper ze fannen**. Ech hunn Danz- an Theatertherapie mat Leit gemaach, déi och mam „performen“ vun Gender an Normen Problemer hunn. Et gëtt sou vill déi Roll projezéiert, déi mir spille mussen, respektiv mir projezéieren se op eis selwer. An der Theatertherapie ass déi Persoun, déi therapéiert, genau esou Deel vun der Therapie, vun den Exercicer, vum Grupp an ech mengen, dass Gruppen a Community dat Heelungspotenzial iwwerhaapt hunn.

Wat schéin ass am Theater a firwat ech d'Schauspill sou gär hunn, ass: **du kanns honnert Liewe liewen**, Du kanns alles eng Kéier duerchspillen. An du kanns och déi Saachen ausliewen, déi s du dech net ausliewe léiss. Souwuel déi negativ wéi och déi positiv. Theatertherapie ass, déi Partien vu sech liewen ze loossen, déi ee sech selwer net liewe léisst. Et ass fir mech wichteg, dat eegent Narrativ zrëckzehuelen. Et huet mat Empowerment ze dinn, mat Leit ze schaf-

fen déi Traumaen hunn. Trauma dissociéiert dech vun dengem Kierper, well s de dech fills wéi en „traitor to your own body“, well s du dech net selwer konns schützen. Aner Leit hunn aus dir eppes gemaach, an zwar eng Victime. D.h. du hues oft dat Gefill, dass de d'Autonomie, respektiv d'**Muecht iwwert deng eegen Narrativ** verluer hues. D'Muecht iwwert däi Liewen, well dat d'Krankheet ass. Depressioun, PTSD, dat hëlt der deng Autonomie an och deelweis deng Identitéit wech. Du bass net méi am Stand, déi esou ze liewen, wéi s du se gären häss. An dowéinst hu mer entweeder keng Bezéiung zu eise Kierperen oder mega konfliktuell Bezéiungen zu eise Kierperen, well mer se probéieren an iergendwellech Formen eranzepressen, an déi se net gehéieren oder se zu engem produktiven Tool ze maachen, dee se an deem Moment net kënne sinn.

Mir brauche **Strukturen, déi Community schafen**. Community schafs de halt net just duerch Solidaritéit, mee och duerch „collective joy“. An dat, wat déi Leit a menge Séancen oft zesummebréngt, ass collective trauma, but there's also collective joy to be lived. Mir kënnen dat erëm eraushuelen an all déi Kandheeten ausliewen, déi mer net ausliewe konnten.

R22: Wat sinn deng Wënsch fir Saachen, déi sech an der Thaterwelt ännere sollten?

Gabi: Ech wënsche mir, dass mer Kompetenzen net un Diplomen moossen, oder un Bezéiungen zu anere Leit, déi schon am Milieu sinn. Dass et **méi Open Calls** gëtt - et gëtt praktesch keng Castingen zu Lëtzebuerg an den Theateren. Ech géif mer wënschen, dass mer Theaterstécker an den Theater bréngen, déi Leit verstinn.

Ech géif mer wënschen, **dass méi Kollektiver Plaz fannen an Theateren**. Dass mer eis kollektiv verabschieden vun der Iddi vum Kunstgenie, well dat zu abusiven Marktstrukture féiert. Dass mer verstinn, dass all Konscht einfach ëmmer just en Ausrock ass vun enger momentaner Gesellschaft. Dass „l'Art pour l'Art“ einfach privilegiéiert Blannheet ass. Dass **manner al wäiss Männer op Muechtpositiounen** setzen. Dass déi ganz emotional Aarbecht ënnerhalb vu Konschtproduktiounen opgehale gëtt vun der Regieassistentin gedroen ze ginn. Dass et méi interdisziplinären Discours gëtt. Dass déi verschiddenen Departementer mat an de Kreatiounsprozess erageholl ginn.

Dass méi Leit aus Lëtzebuerg tatsächlech eng Bün kréien an Haiser **ophalen, just fäerdeg Produiten aus dem Ausland ze kafen**, well se dann d'Produktiounskäschten net musse bezuelen. Dat féiert dozou, dass eng Konschtzeen zu Lëtzebuerg net kann existéieren, well et keen Terrain ass fir

déi Mënschen, déi tatsächlech Konscht maa-
chen zu Lëtzebuerg.

Dass et en Verständnis gëtt fir chronesch
Krankheeten a psychesch Beanträchtegung-
gen vun alle Formen, an dass d'Prouwepläng
och deemno kënne gemaach ginn, dass et
eng gewësse Flexibilität gëtt.

Méi queer Love. More friendships. More ot-
her forms of love. Dass mir d'**Mono-an-He-
teronormativitéit** iwverdenken, an där
mer déi ganzen Zäit schwammen. A keng
Romantiséierung vun emotional, abusive
and unavailable men.

Richtung22 ist ein luxemburgisches Kunstkollektiv, das sich auf die Produktion satirischer Filme und Theaterstücke spezialisiert hat. Seit seiner Gründung engagiert sich das Kollektiv durch Kunstaktionen, Denkmäler, Kampagnen und zahlreiche kleinere Initiativen, um kreative Kritik zu üben und wichtige gesellschaftliche Diskussionen anzustoßen. Jeden dritten Freitag im Monat veröffentlicht Richtung22 den Satireteil „Hannerland“ in der Wochenzeitschrift „Lëtzeburger Land“. Seit 2021 hat das Kollektiv seinen Sitz im Bâtiment 4 in Esch-sur-Alzette.

Mit der Veröffentlichung des Buches „Luxemburg war nie eine Kolonialmacht – eine kritische Einführung“ im Mai 2024 untersucht Richtung22 Luxemburgs Verstrickungen in koloniale Projekte und bietet eine umfassende Darstellung der kolonialen Spuren im Land. Darüber hinaus reichte Richtung22 im April 2024 eine Beschwerde bei der luxemburgischen audiovisuellen Behörde ALIA gegen RTL Lëtzebuerg ein. Die Beschwerde umfasste Vorwürfe wie versteckte kommerzielle Kommunikation und Verletzungen der im öffentlich-rechtlichen Vertrag festgelegten Aufgaben von RTL.

Mit ihrem Engagement für gesellschaftskritische Kunst und satirische Auseinandersetzungen trägt Richtung22 maßgeblich zur kulturellen und politischen Diskussionskultur in Luxemburg bei.

Clio Van Aerde iwver frésche Wand, Nohaltegkeet, Care a Consent

R22: Ginn et nach Saachen, fir déi s du dir wënsche géifs, dass sech eppes ännert? Wou gesäis du, dass nach Besoin do ass oder et nach Problemer ginn?

Clio: Ech géif et cool fannen, wat elo d'Bünebild oder sou betrëfft, dass de einfach **méi ecoresponsabel** schafft. Dass een Atelierien huet, z.B. esou Gemeinschaftsatelieren, wou een sech kéint eramieten an dann och Leit kéint kenneléieren a vunenee léieren, wat Techniken a Skills betrëfft.

Ech fannen, dass déi **CDIen un der Spëtz vun den Theateren** natierlech e Problem sinn. Fir datt sech e System ännert, e frésche Wand drakënn a Saachen sech eeben net weider verfestegen, brauch een halt och Wiesselen un der Spëtz. Dat wier iergendwéi cool.

Dat anert, wat ech problematesch fannen, dat ass dee ganzen Deontologie-Volet. Do gëtt et jo dat **Deontologie-Dokument**, wat all Institutioun ënnerschriwwen huet. Et ass awer net kloer wat de Protokoll vum Ministère ass falls eppes net agehaale gëtt a wat fir Sanktioune virgesi sinn. Dat fannen ech einfach mega schwierig. An jo, dat ass typesch Lëtzebuerg, dat ass einfach net duerchduecht bis zum Schluss.

A soss, och einfach **méi no un der Gesellschaft an u Communities** ze sinn.

Dee ganzen elitäre Volet oder halt, dass déi meescht Leit aus der Kultur-an Theaterszeen net aus der Working Class-Culture kommen. Dat fannen ech einfach schued a problematesch an dat refletéiert och d'Gesellschaft einfach net. Mee bon, dowéinst muss et och **manner prekär sinn**, fir datt een et sech net fir d'Éischt leeschte kënnen muss, fir kënnen Konscht ze maachen.

Jo, also ech mengen einfach déi ganz Diversitéitsaach. Ech mengen **Statistike** wieren ee gudde wichtege Schrëtt, fir eeben all Zort vun Diskriminatioun ze dokumentéieren, fir emol um large Plan ob d'Situatioun ze kucken. Wéi eng Stécker gi gespilt, vu weem, mat weem? Wéi? Wou? Fir einfach iwwert d'Joren Daten ze sammelen an eppes an der Hand ze hunn an Argumenter ze hunn.

An dann, ech mengen, wat ech deelweis schwierig fannen, dat si sou Rumeuren, wou s de héiers, vun Abuse, Power Abuse oder vu Sexismus oder sou. Mee wou et einfach schwierig ass. Wéi gees du domadder ëm? Wat sinn d'Sourcen? Wéi laang ass et hier?

Wat sinn d'Konsequenzen? Goufen et der oder net? An déi **Schweigekultur** do ass schwierig, well s du dann net esou genau weess, wou s du dru bass. Oder dass de sees, „Okay, soll ech lo mat där Persoun schaffen oder net? Soll ech mer selwer e Bild maachen oder net?“ Ech mengen einfach, dass

Formatiounen a ville Richtungen hëllefärch wieren. Fir net an esou Opfer-Täter-Rollen ze falen, mee fir eng **proaktiv Opklärung**, fir datt een iergendwéi zesumme viru kënt.

R22: Hues du och d'Gefill, dass #MeToo als Moment, wou Saachen ugeschwat ginn, zu Lëtzebuerg iergendwéi guer net ukomm ass? Oder mengs du dass sech schonn eppes verännert an dass d'Leit awer méi schwätze wéi virdrun?

Clio: Hmm. Also, natierlech si mer elo déi lescht Jore virukomm mam Feminismus. Ech menge schonn, dass et sech iergendwou e bësse verännert huet. Mee ech hunn d'Gefill, dass einfach **villes deelweis nach ënnerschwelleg** ass, wat eebe schwierig ass, heiansdo gräifbar ze maachen. Einfach, well vun der Struktur hier Saachen ëmmer nach esou sinn, wéi se sinn. Ech weess, dass ee méi oder manner oppen iwwer verschidde Saachen ënnertenee schwätzt. Wann ee bis säin Numm ënnert e Statement setzt oder esou, ass dat ëmmer vill méi vulnerabel.

Och wann d'Journaliste Recherchë maachen an esou weider – iergendwann kënt de Punkt, wous de denks „Okay, ech hunn einfach net genuch Beweismaterial an e klore Statement, fir wierklech kënnen juristesesch oder journalistesch ee Skandal opzeddecken.“

Ech weess net firwat de MeToo zu Lëtzebuerg ausbliwwen ass. Heiansdo hunn ech d'Gefill, et ass e bëssen anachronistesesch. Du

hues deelweis eeben nach esou déi Old Boys' Clubs... Dann hues de aner Theaterproduktiounen, déi awer relativ progressiv an divers etc opgebaut sinn. Mee ech mengen, dass einfach **keen oder wéineg Bewosstsinn** do ass, fir alles wat mat Care a Consent an esou weider ze dinn huet. Fir am viraus e Raum an eng Kommunikatioun ze schafen, fir datt ee wärend, wann ee bis am Trucs ass, eng Kéier kuerz iwwert eppes schwätzen kann oder eng Kéier eng Paus maache kann oder wat och ëmmer. Jo, dat géing ech mer wënschen.

Mee dat ass jo och mat **Mental Health** iergendwou verbonnen. Dass einfach ee Bewosstsinn do ass, dass verschidde Leit aneschters schaffen an aner Bedürfnisser hunn. Zemoos wann s de eeben a kënschtleresche Produktiounen bass, wous de awer och zimmlech vulnerabel bass a vill vun der gëss. Jo, bon, dat soen ech aus menger gemittlecher Szenographe-Positioun. Mee dat ass eppes wat ech awer iergendwéi gesinn, a fillen, wann ech a Prouwe sinn.

R22: Hues du d'Gefill, dass et Ënnerscheeder zu Lëtzebuerg vis-à-vis zu anere Länner ginn? An huet dat dech mat beaflosst, fir zréck op Lëtzebuerg ze kommen?

Clio: Meng Entschuedung fir zréckzekommen war ursprénglech temporär. Ech hunn dat einfach iergendwéi mental net méi gepackt, fir ëmmer op zwou Plaze gläichzäiteg ze sinn. An do war meng Iddi einfach mol ze

probéieren ee Joer zrécckekommen an dat huet sech du verlängert, a voilà, méttlerweil sinn ech ganz zefridden hei. Mee et ass kloer, datt ech weiderhin och ëmmer mol erëm am Ausland wëll schaffen, well et och gesond ass, fir ëmmer mol bëssen aus dem eegene Mikrokosmos erauszekommen.

Ech mierken, dass Lëtzebuerg nach zimmlech jonk ass, wat déi ganz Theaterzeenen an d'Professionaliséierung ugeet. Wann s de lo op Nohaltegkeet kucks: du hues kee Fundus oder just wierklech ganz klenger. Du hues einfach ganz vill **Struktur an Infrastruktur, déi feelt oder einfach minimal ass**, wou d'Leit einfach net déi Erfahrung a Wësse matbréngen, déi ee brauch, fir esou eppes ze geréieren. Zum Beispill St. Pölten oder Wien, wou ech geschafft hunn, do hues de **Schneiderinnen** wann s de Kostüm méss. Du kanns eppes entwerfen, du kanns wierklech mat enger Chefschneiderin an nach e puer aneren diskutéieren an se erklären der, wéi genau een dat mécht. Hei zu Lëtzebuerg, souguer um Groussen Theater, bass de zimmlech op sech eleng gestallt.

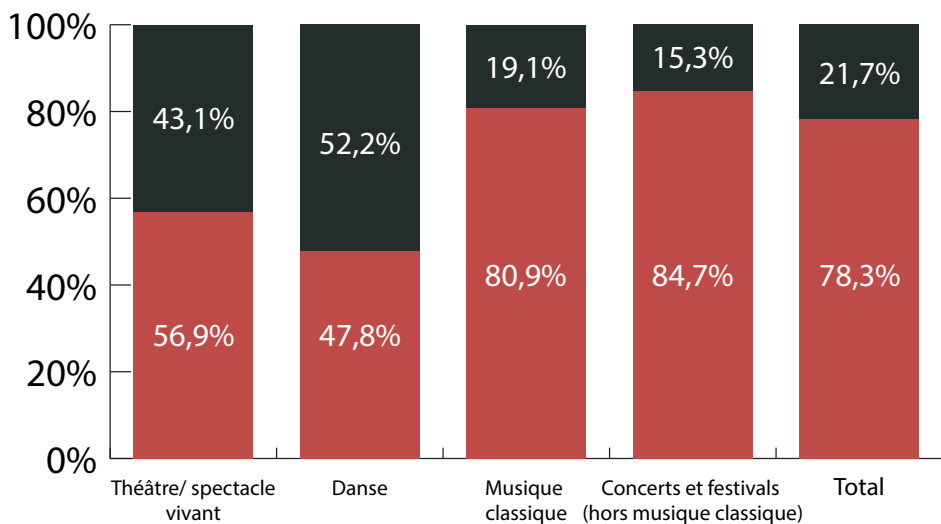
Am Moment schaffen ech an England, zu Ipswich. Et ass och rëm eng Kéier eng Ko-Produktioun mam Groussen Theater. Et ass rëm e komplett anere System, wat heiansdo och schwierig ass, fir sech dann do erëm ze fannen. Wat ech zimmlech interessant fannen: si hunn eppes, dat heescht e "**Green Book**". Dat ass fir dee ganze Prozess vun der Nohaltegkeet, et ass eng **national Richtlinn**,

déi si anhale mussen, wou ech och mat ënnerschreiwé muss a mengem Kontrakt a wat reegelméisseg an all Reuniounen erëm opgeworf gëtt: wou si mer do drun, par Rapport zu der Nohaltegkeet? Wéi baus de, wéi recycléiers de dat duerno? Wéi eng Materialie fënns de iwwerhaapt? etc. Ech mengen du muss 60 % recycléiert Material benotzen an dann duerno 60 % dovunner recycléieren oder erëm en neie Gebrauch fannen. Dat heescht, et ass e ganzen Zyklus, dee matconsideréiert gëtt.

Dat anert, wat interessant ass, ass **Equality, Diversity and Inclusion Monitoring**. Dat ass eng **Datesammlung**, déi esou gutt et geet anonym geschitt, wou s de Froe gestallt kriss. Wat ass däin Gender, wat ass deng sexuell Orientéierung, hues de eng Disability oder net, hues du eng Neurodivergenz? Dat heescht du hues ganz verschidden Daten déi si sammelen. Dat ass ee vun den Hauptproblemer zu Lëtzebuerg, du hues keng Statistike vun iergendeppes.

An engem weidere Formulaire goufe Froen zu **spezifische Bedürfnisser während enger Produktioun** gestallt. Brauchs du e rouege Raum fir ze bieden, z.B. - dat heescht och Relioun an Ethnicitéit si Froen, déi se mat eranhuelen. An och an hire Strukturen sinn se do immens sensibel a receptiv fir esou Saachen. An d'Hierarchie ass och relativ soft. Dat ass spannend, nozekucken, an och sou matzeerliewen.

Breakdown of women and men by occupation in the theatrical field

Source : Programmation culturelle 2022-2023, IJSEB, 2023
 Guide de lecture : Parmi les auteurs, 60,7% d'hommes et 39,3% de femmes ont été recensés dans le domaine du théâtre.

RELAXED THEATER

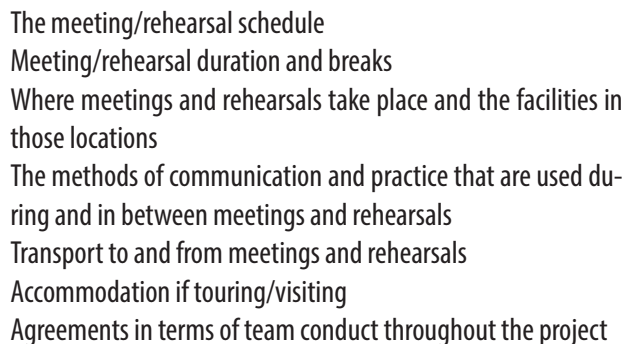
HOW TO CREATE YOUR OWN ABUNDANCE

Written by Georgie Taylor

When we come together to work on a project, we artists get to make our own little societies which can function through the principle of abundance. There is room for an assumption of plentitude: plenty of time, plenty of resources, plenty of ideas, plenty of care. When I work as an accessibility coordinator, I take the two key rules of Relaxed Theatre - that the audience is allowed to move around as much as they need to, and the audience is allowed to make as much noise as they need to - and expand them. How the project is run, from start to finish, is underpinned with the fact that everyone involved will be facilitated to meet their needs throughout the project, from the initial chats to the final performance. Implementing this looks like:

The whole team, including project collaborators, will be requested to submit access riders at the beginning of the project, and anyone who doesn't already have one will be supported to write one should they need it.

The rest of the creative process will be built around the requests made on everyone's access riders, including:

- The meeting/rehearsal schedule
- Meeting/rehearsal duration and breaks
- Where meetings and rehearsals take place and the facilities in those locations
- The methods of communication and practice that are used during and in between meetings and rehearsals
- Transport to and from meetings and rehearsals
- Accommodation if touring/visiting
- Agreements in terms of team conduct throughout the project

When it comes to performances, because we won't be seeking access riders from each audience member, informed consent is key. This means that:

- Audiences know when they book their tickets that this show is Relaxed, and are informed of what this means and reminded of this info when they arrive at the venue for a performance, usually via an Access Info Pack.
- They're also informed about themes and content warnings of the show,
- available bathrooms and their facilities,
  - a venue map, and if there is a Relaxed space available.

A Relaxed space is another room near to the performance space that offers a variation in sensory input whilst being a part of the performance experience - i.e. if the performance space is dark with bright lights and overlapping sounds, the Relaxed space will be well-lit, have soft lighting, and little to no noise. It might contain something like a "making of" exhibition of the show, and offer tools for tactile and/or proprioceptive stimulation that aren't available in the performance space.

- Technical considerations are made: generally, sound levels are limited at the loudest and quietest ends, lighting changes are made with fades instead of snaps, overlapping noise is limited, and the house lights never go completely dark. Personally, I never use strobe lighting or gunshot sound effects when I make Relaxed theatre.
- Where possible, a sign language interpreter and audio description will be employed for the performances, or even better, they could be integrated into the performance itself.
- Where possible, the venue will be wheelchair accessible, and even better, the stage and backstage areas will be too.

Georgie Taylor is an actor, writer/director and disability activist, and a playful, heartfelt and creative storyteller with 8 years of experience in creating accessible and consent-based theatre. She is a regional chair of Equity UK, a trade union for performers and creative practitioners.

After the project is complete, I look to gather as much feedback from as many different people in different roles in the project as possible, and implement that feedback for the next show I work on.

There's sometimes a misconception that Relaxed theatre is only for "safe" topics - in big-budget UK theatre, Relaxed performances are usually given to children's theatre, or family musicals, or pantomimes. In my mind though, the nature of care in the society of the project means that topics which might be difficult or complicated or triggering or uncomfortable can often be explored safely and creatively.

The history of Relaxed theatre (the movement is around thirty years old now) is seated in the Disabled Liberation movement, and the familiar chant of "nothing about us without us" is loud and clear in any work that it informs. When the "us" in question weaves the fabric of the process together - through their access riders informing the working practices of the project - then the work becomes not just accessible, but intersectionally accessible, as it combines solutions to barriers that might be thrown up by the range of marginalisations faced by the group. The fabric, tailored to this new little society, provides safe, fulfilling, rewarding practices with which to move through the project, as it's everyone's responsibility that everyone's access needs are met.

Independent Little Lies (ILL) ist ein interdisziplinäres Theaterkollektiv aus Luxemburg, das 1995 gegründet wurde. Es vereint Theatermacher*innen, Künstler*innen, Pädagog*innen und Kunstbegeisterte, die gemeinsam Produktionen und kulturelle Veranstaltungen zu zeitgenössischen und sozialen Themen in den vier Hauptsprachen des Landes entwickeln. ILL legt großen Wert auf die Zusammenarbeit mit lokalen und internationalen Künstler*innen und Produzent*innen, um die traditionellen Grenzen der darstellenden Künste zu erweitern. Seit 2018 organisiert ILL das „Queer Little Lies“-Festival, das alle zwei Jahre in Esch-sur-Alzette stattfindet. Dieses Festival bietet eine Plattform für queere Kunst und Kultur und trägt dazu bei, die Sichtbarkeit und Akzeptanz der LGBTQIA+-Community in Luxemburg zu fördern. Darüber hinaus initiierte ILL 2023 die „ILL Microprojects“, eine Plattform für kleine und flexible Formate. Dieses Mikrofestival umfasst eine Vielzahl von Projekten, von Lesungen über musikalische Darbietungen bis hin zu physischem Theater, und bietet Künstler*innen die Möglichkeit, ihre Arbeiten in einem intimen Rahmen im Bâtiment4 in Esch-sur-Alzette zu präsentieren. Mit ihrem Engagement für interdisziplinäre Kunst und gesellschaftlich relevante Themen bereichern Independent Little Lies seit fast drei Jahrzehnten die luxemburgische Kulturszene.

AN ABUNDANCE OF CARE

Written by Georgie Taylor

A few years ago, I was leading an intimacy workshop with a group of actors. The exercise we were doing asked each actor to pass their hands over parts of their own body, and with each part tell us if it was “green” (fine to be touched), “red” (do not touch), or “amber” (fine to be touched sometimes, if...). One by one we made it around the circle, pausing sometimes to ask an actor to repeat their traffic light body map so we’d all retain this precious information that would allow us to make creative and safe choices later in the day. We arrived at the next actor and he said “touch me anywhere”. “Pardon?” - “I’m fine to be touched anywhere”, he said, hands motionless at the side of his body, “isn’t that what being an actor is?”

I’ve thought about that moment a lot since. The discomfort with being asked to mindfully connect with his body and what he needed, the disconnect from what he might need, the distraction from the exercise itself, and the implicit denial of what others might need from him in their own boundaries. It’s symptomatic of a bigger disease, in which actors - and broader than that, creative workers going from contract to contract - feel unable to ask for what they truly need for fear of missing out on the next job. Yes, that job might require something that’s not possible for them, perhaps in a moment of intimacy choreography, or maybe in that there’s no quiet space on site where they can pray or meditate or self-regulate, or the project’s meetings take place in a noisy pub over several pints, or the only option to get to the rehearsal room is up three flights of stairs. The precarious nature of our industry means many of us face the question of “how much will I charge them to deny me my needs?”

The costs - financial and health - vary for all of us, and for Disabled people the consequences of bankrupting our health are often more long lasting than for abled people. Access riders - documents that list the needs of an individual - help to ensure this doesn’t happen, and writing them requires that same mindful connection with your body and its needs as the traffic light exercise does. As I’m writing this, I’m doing this in small ways, to practice. Dropping my inner focus to my toes - ankles - calves - knees - thighs - hips - womb - stomach - spine - ribs - chest - shoulders - wrists - neck - face - head - scalp... I have chronic pain, so having this sort of focus on my inner world isn’t always easy. I have found - and I think we all find, in big ways and small - things that distract me from what my body is crying out for. Perhaps because it feels more manageable to disregard our needs than to acknowledge them and have them denied.

Writing my access rider years ago was the paper proof to myself that I wasn't prepared to put my job as an actor - which I completely adore - ahead of my health. The process went something like this:

- 1 Notice my body.** Lots of things can push us out of the present embodied moment, but we can't know what we need in the rehearsal room if we don't know what it feels like to be there. Please be gentle with yourself if, for whatever reason, being in your body isn't always the most comfortable space. It's a crucial part of the process, but not an easy one. For me, what helps me live in my body more presently is practicing radical acceptance of the chronic pain symptoms I feel - but we each are different.
- 2 Connect with my needs.** Now I know that when I bear weight on my right wrist it burns, or when I stand for too long I feel sick, or when I don't eat enough I ache, I know a bit more about what I need. Try, at this stage, to think broadly. How do you care best for yourself when you are in your most comfortable environment, with your best support network, and you can afford the resources you need for care? How do you want your needs to be met on your worst days? Try to release the reasons your needs can't or won't be met that might pop into your head - we'll get to that later - but instead bask in how nourishing it would be to be completely cared for in all the ways you're imagining.
- 3 Make my requests.** What are the things you need to be in place so that you can do your job just as easily as anyone else can? What works for me is to have a masterdoc of my access rider - an up to date file that lists all of my requirements in all of the different capacities I might work in - admin, planning, writing, meetings, designing, set building, costume creation, rehearsals, workshops, get ins/get outs, performances, travelling, touring, overnight accommodation - whatever you tend to do in your role. If, like mine, your symptoms are variable, you might break down each section into "always need", "sometimes need", and "rarely need". You might list preventative care as well as reactionary needs. Then, you can use this masterdoc to make access riders that suit each job you're employed to do, selecting only the information that is relevant to the job spec in hand. You might want to include information to give context about why you need these things, but always remember that you deserve care for no other reason than you are a human being. It's likely that your employer has a legal duty to make those adjustments.* From there, you can have a conversation with your employer about how they can go about meeting the adjustments you have requested. This might look like some emails, a phone call, or an in person chat.

Why access and scarcity are political

When you consider writing an access rider, a thought might pop up that the employer won't be able to meet the request, so what's the point of asking. That it'll take too much time, or put too much pressure on, or it'll cost too much, or it's asking too much in general. Don't let that stop you from asking - there should be enough room for adjustments for everyone.

Capitalism relies on the idea that there is never enough to go around. If we're told a resource is rare, it becomes a commodity, and a race begins for who gets to consume it, hoard it, and apparently drain it. Scarcity relies in turn on inaccessibility: if we are told good healthcare, education, or housing is scarce, we will pay more to access it. Of course, in other ways, scarcity is a fact in the world we live in, especially as creatives - funding is scarce, time is scarce, support from bigger institutions is scarce. Everywhere the messaging is that there's not enough - not enough understanding, or space, or money, or resources, or compassion to go around.

The abundance of care is a necessity in an accessible creative project - especially when the process involves marginalised people who find themselves needing to take extra steps to enter the same rooms as everyone else. But this outlook of abundance cannot be created alone, and needs a network of people each having their needs met to facilitate it. In this practice, we see in real time that the care of others and ourselves is not a sacrifice but an offering - one that expands each worker's capacity for health, wellbeing, and creative thinking. The onus of meeting one's own needs shifts to being a collective responsibility, freeing up more space for each person to care for others and create freely, and so it goes round and round.

Maskénada Maskénada ist ein interdisziplinäres Künstler*innenkollektiv aus Luxemburg, das seit seiner Gründung im Jahr 1995 für innovative und ortsspezifische Kulturprojekte bekannt ist. Die Mitglieder stammen aus verschiedenen Bereichen wie Theater, Musik, Film, Tanz und Performance. Gemeinsam entwickeln sie Produktionen, die durch die Mischung verschiedener Stile und Sprachen sowie ihren nomadischen Charakter eine einzigartige Stellung in der luxemburgischen Kulturszene einnehmen.

Ein bemerkenswertes Projekt von Maskénada ist „J'existe“, eine Theateraufführung in Zusammenarbeit mit ATD Quart Monde Luxemburg. Dieses Stück bringt Menschen, die in prekären Verhältnissen leben, auf die Bühne und gibt ihnen eine Stimme, um ihre Erfahrungen und Emotionen mit dem Publikum zu teilen.

Darüber hinaus initiierte Maskénada während der Quarantäne im Jahr 2020 die virtuelle Bühne „KUK“ (KulturKanal für Lëtzebuerg). Dieses Projekt bietet Künstlerinnen und Künstlern eine Plattform, um kreative Arbeiten zu präsentieren und ein breites Publikum zu erreichen.

Mit ihrem Engagement für interdisziplinäre und ortsspezifische Kunstprojekte bereichert Maskénada seit fast drei Jahrzehnten die luxemburgische Kulturlandschaft.

WHY WE NEED INTIMACY COORDINATORS

Intimacy coordination, also called intimacy coaching or intimacy directing, is a profession or maybe even a new trade that has emerged in the past 10-20 years. The profession has grown and begun to be established, mostly in big film or television productions. Intimacy coordinators have existed and worked in the UK theatre scene for a while now, but in most countries, the role is **still not regulated or controlled by any specific criteria**. But back in Luxembourg, there is almost no practice of hiring intimacy coordinators. The consensus still seems to be that in theatre, that role is not as necessary. The argument is usually that compared to film, there is "more time", and so things are more flexible, or that we shouldn't assume that something will go wrong, because things usually go right and anything else is just a rare and exceptional occurrence. But the role is precisely necessary to avoid what is usually done in classical theatre when it comes to intimate scenes; to do nothing until a catastrophe happens and then half-heartedly try to fix it after the damage has already been done. Intimacy Coordination was created **to prevent the further cycle of aggressions and micro-aggressions** that exist because of a lack of basic care and communication in the hierarchical structure and the day-to-day world of performance.

The word "coordinator" already implies that they are not there to tell anyone what to do or not to do. Instead, their job is almost that of a translator and choreographer, to help people make **scenes that involve moments of intimacy or any other moments that might require close attention** to be paid to consent or relationships. Intimacy coaching exists to help theatremakers build up structures and habits to be able to do these things safely and autonomously. **There are tools and procedures set in place for safeguarding** - but in general the biggest tool involved is the introduction of an intimacy coach in a production in itself. This means that the people involved have already started talking about things. Most things go wrong when we don't talk about them or when we don't think about what we're doing. The simple act of talking about consent and our own experience of human interactions stops a lot of things from going wrong. The goal is really to get all people in the rehearsal room to a point where they **don't have to worry about causing harm or overstepping**, because they have a feeling for everyone's boundaries and they have room to play. In the end, it's not only about talking about scenes, it's about making them, and there are quite a few games and practical exercises to help the actors approach each other, learn how to negotiate and to develop a feeling for the scene before they start to map out the concrete movements and timings of the performed actions.

This starts by getting everyone on a level of **common knowledge about consent**, ab-

out its definition and how consent can look different on stage and in a professional setting compared to a personal relationship.

Consent looks different on stage because during a show, consent cannot be asked for and given freely in the moment, and neither can it be given visibly enthusiastically (you might be portraying a non-consensual scene, or you might not be elated to do a scene but still willing to do it). But actors can still tell when a certain situation is OK or not OK for them, so they **should be able to consent or to revoke consent**. The same thing goes for nudity, which can be a big part of the negotiation when talking about intimate scenes. Consulting the production and directing teams on a sensitivity or dramaturgical level on how to handle themes of nudity, of sexual nature or of violent/abusive nature can also be part of the role of an intimacy coordinator. **Sensitivity readings**

and content warnings for the audience are also a part of a consent-based practice.

A consent-based practice in theatre is possible; and it ultimately makes it easier from start to finish. Part of the job of an intimacy coordinator is to create reporting structures and to put chains of communication in place. An emphasis is put on **giving the actors an avenue of contact** that is not someone they are directly responsible to, like a director or producer who often have a certain amount of power over a performer. Confidential spaces can be opened up for an actor to freely talk about their worries or their limits without fearing for their job or their professional relationships. An intimacy coordinator also has the capacity to prepare the crew for **dealing with explicit or intense scenes**, and to train the ushers to be able to help someone who is triggered or needs help.

What happens before an intimacy rehearsal?

- We decide when intimacy will be rehearsed (48h warning) and who will be present when intimacy is rehearsed, we decide if it's going to be a closed rehearsal or an open door.
- We talk about which scenes will be performed and can even limit the extent to which they will be carried out beforehand
- We read or sketch out the scene(s) by extrapolating from the text things like nudity/partial nudity, sex, sexual assault/non-consensual actions, kissing or making out, physical touch, chemistry, use of props...
- as well as mapping out what we think the characters' relationship to each other and to intimacy/the performed acts could be.
- We inform anyone who is going to the rehearsal beforehand of the content of the scene(s) – this includes tech crew.

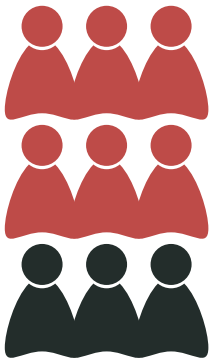
What happens during an intimacy rehearsal?

- Check-ins
- Traffic lights and other methods of grounding, sharing and body scanning
- Notetaking of decisions regarding choreography and referring back to notes throughout if things are forgotten/glossed over
- Making sure everyone always has the option to leave/take a break and making sure that people watching are respectful
- Going through the Intimacy separately before running the scene or play to see if any clarification is needed
- Marking through the physical choreography in clear, simple beats
- After checking that everyone is clear and confident and comfortable with that choreography, performing the scene with the intimacy
- Check-out/ making sure there is a moment of closure between the performers

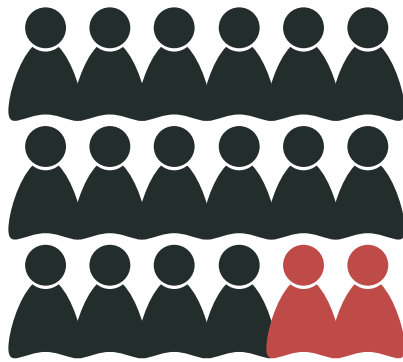
What happens during the performance?

- Intimacy call before the performance: check-in about boundaries, and a review of how the intimacy felt during the previous performance(s)/rehearsal(s), going through the intimacy in basic physical beats/markings.
- During the performance, the notetaker should be making sure that the choreography is being followed and address anything out of the ordinary afterwards.
- Check-out / making sure there is a moment of closure between the performers

Muecht vs. Careaarbecht

Verwaltungsrot
Theaterfederatioun
un
6 vun 9 si Männer

Verwaltungsrot ASPRO
2 vun 18 si Männer

(Quell: Theaterfederatioun 2025, ASPRO 2025)

AESTHETICS OF ACCESS

**Geschrieben von Irina Loosli
Theaterpädagogin**

Für wen ist das Theater?
Für wen sind Theater.stücke?
Wer sitzt im Publikum?
Sehen alle die Über.titel?
Oder nur manche?
Warum?

Über.titel können auch schön sein.
Viele Menschen mögen Über.titel.
Einige Menschen brauchen Übertitel.
Ohne Über.titel können sie nicht ins Theater.
Einige Menschen brauchen:
wenig Licht
leise Geräusche
Platz
bequeme Stühle
einfache Sprache
Audio.description
Audio.description ist eine Beschreibung.
Das Publikum hört die Beschreibung.
Die Audio.description beschreibt die Bühne.
Die Audio.description beschreibt die Personen.
Und die Handlungen auf der Bühne.
Für wen sind Theater.stücke?
Die Antwort sollte sein:
Für alle.

Eine Auseinandersetzung wie, wo, mit wem und für wen ein Stück inszeniert wird, öffnet den Blick auf ein Machtgefüge. Wenn beispielsweise die Übertitel einer Inszenierung nicht vorhanden sind oder für die Mehrheit des Publikums unsichtbar bleiben, so orientiert sich die Zeichensprache des Stückes klar an einer etablierten Norm. Menschen mit weiteren Zugangsbedarfen werden nicht von Anfang an mitgedacht, stattdessen werden am Ende, möglichst störungsfrei für das Normpublikum, Mittel eingesetzt, um eine Performance vermeintlich zugänglicher zu machen.

Aesthetics of Access stellt sich dieser Herangehensweise als inklusivere Alternative gegenüber. Die Zugänglichkeiten aller werden als gleich wichtig angesehen, von Anfang an mitgedacht und explizit als ästhetische Mittel eingesetzt.

Eine Aesthetics of Access existiert nicht ohne Accessibility Tools, insbesondere vor und nach Aufführungen. So können Tastführungen, früher Einlass oder freie Platzwahl Teil einer Aesthetics of Access sein. Ein bedeutender Unterschied liegt im Umgang mit den Accessibility Tools in der Inszenierung und während des Produktionsprozesses – in einer Aesthetics of Access liegt der Fokus auf der ästhetischen Arbeit und dem kreativen Einsatz ursprünglich rein funktioneller Tools, wie beispielsweise Untertitelung oder Audiodeskription. Ein Publikum mit Behinderungen wird von Anfang an als (kunst- und kulturinteressiertes) Publikum mitgedacht

und die Inszenierung gezielt auf ein mixed-abledPublikum ausgerichtet und so für ein diverses Publikum erlebbar. Es ist vorausgesetzt, „[...]dass Zugangsmittel oder Gedanken rund um Zugang Teil des kreativen Prozesses sind“ (Mühlemann, 2021, S.278).

Das bedeutet konkret, dass unterschiedliche Accessibility Tools Einzug in die ästhetische Zeichensprache des Theaters finden, denn damit aktive Teilhabe möglich ist, bedarf es der Entwicklung neuer Formen von Theater und Theaterräumen (Mälzer & Wünsche., 2018, S.601).

Gerne möchte ich eine «aesthetics of access» anhand der relaxed Performance «Mastektomie» von Chicks* erläutern, indem ich das Bühnensetting und den Anfang beschreibe.

Das Publikum kann in den Saal eintreten. Das Licht ist an. Es stehen drei Tribünen in einem Halbkreis vor der Bühne. Auf den Tribünen stehen Stühle und Strandstühle. Vor den Tribünen liegen Sitzkissen. Im Publikum sitzt eine Person, die die Bühne und die Personen auf der Bühne beschreibt, indem sie in ein Mikrofon spricht. Durch die Beschreibungen werden neue Assoziationen und Bilder geweckt. Es sind drei Performer*innen auf der Bühne. Sie stellen sich vor. Sie erklären den Spielort und die Rahmenbedingungen der Aufführungen. Diese Erklärungen sind Teil der Performance. Die Performer*innen zeigen dem Publikum das taktile Leitsystem durch den Publikumsbereich. Das Leitsystem besteht aus Linien, die leicht erhöht

sind und zum Verlassen des Theatersaals kann mensch ihnen gut folgen. Die Performenden erwähnen, dass Bewegung im Saal erwünscht ist. Eine weitere Person wird vorgestellt und winkt dem Publikum zu. Die Person steht neben den Tribünen und ist für das Publikum bei Fragen verfügbar oder falls Toilettenbegleitung erwünscht ist. Es wird explizit erwähnt, dass alle Personen den Saal jederzeit verlassen dürfen. Die Eingangstür bleibt offen. Die Performer*innen geben fidget toys im Publikum rum und Zuschauende können sich z.B. ein Stofftier oder einen Akkupunkturing nehmen, um damit während der Aufführung zu spielen und zu «stimmen». Bevor es losgeht, werden die hellsten, dunkelsten, lautesten und leisesten Momente im Stück dem Publikum vorgeführt. So weiss das Publikum, wie laut es im Stück wird. Es gibt keine schnellen Musikwechsel. Es gibt kein Stroboskoplicht. Es wird darauf hingewiesen, dass es interaktive Momente gibt, aber jede Person zu jeder Zeit nein sagen darf.

Zugänglichkeiten wurden beim Stück «Mastektomie» von Chicks* von Anfang an mitgedacht und im Stück, auch als ästhetische Mittel, integriert. So gab es während des gesamten Stückes eine Audiodeskription, die für alle Zuschauer*innen hörbar war und eine weitere Wahrnehmungs-/Humor-/ und Assoziationsebene eröffnete.

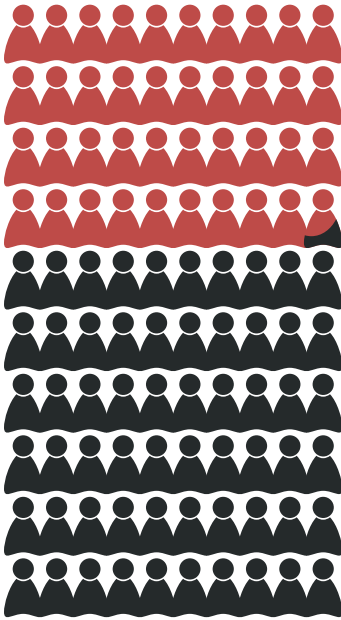
Es ist nicht schwierig Produktionen für ein diverseres Publikum zugänglicher zu machen ohne dabei an Ästhetik einzubüssen.

Die Frage die bleibt: Für wen ist Theater?
Und wenn wir uns einig sind, dass es für alle sein soll, lass uns endlich damit beginnen.
Es ist nicht schwierig. Oder einfach. Es ist eine Entscheidung.

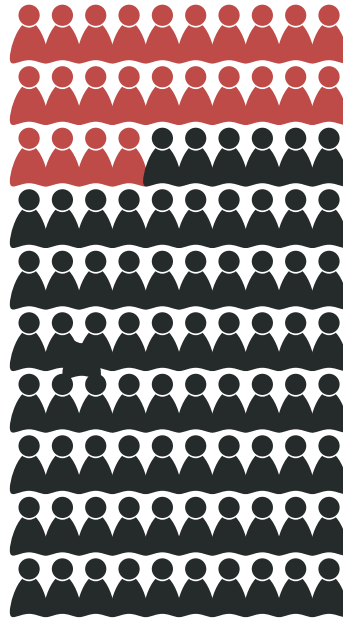
Mälzer, N. & Wünsche, M. (2018). Barrierefreiheit und Inklusion am Theater. Das Projekt inklusives Theater an der Uni Hildesheim. In C. Maaß & I. Rink (Hrsg.), Handbuch Barrierefreie Kommunikation (S.599-614). Berlin: Frank & Timme.

Mühlemann, M. (2021). Crip Spacetime im Theaterraum. Zugang als Ästhetik und Prozess. In S. Dankwa, S. Filep, U. Klingovsky & G. Pfründer (Hrsg.), Bildung. Macht.Diversität: Critical Diversity Literacy im Hochschulraum (S.275-284). Bielefeld: transcript.

Studiegäng: Manner Männer, déi awer besser Karriärs-Chancen hunn

Beaux-arts et
Audio-visuel
39,6% Männer

Lettres et Langues
24% Männer

(Quelle: CEDIES 2024)

OUR DEMANDS

Stiermt d'Bün!

Eis Fuerderungen fir eng méi gerecht Theaterwelt

Dass d'Theaterwelt méi divers, méi repräsentativ a méi inklusiv gi soll, ass praktesch Konsens. Fir dass et hei awer net just bei Floskele bleift, brauch et konkret Handlungen. D'„Charte de Déontologie“ vum Kulturministère gouf als grouse Schrëtt fir de Secteur ugekënnegt, mee wor schlussendlech ee ganz iwverflächleche Pabeier, deen an der Praxis net vill verännert huet.

Et ass also un allen eenzelnen Institutiounen a Persounen vum Secteur hei aktiv ze ginn an och bei sech selwer mam reforméieren unzefänken. Mee wéi kéint dat praktesch funktionéieren? Hei eis Fuerderungen.

Déi néideg Opläerungsarbecht leeschten

Ier dass eppes geännert gi kann, muss iwverhaapt mol ee Bewosstsinn geschaf ginn fir dat wat schiif leeft. Vill Diskriminatiounen sinn verënnerlecht, mir goufen mat Viruerdeeler sozialiséiert an handelen och am Theater - ob virun oder op der Bün - dono. Dofir brauch et:

- Trainings a Weiderbildungen an Theaterinstitutiounen, déi Theme vu Rassismus, Kolonialismus a Representatioun, Virurteeler an „unconscious bias“ behandelen. Dës Formatiounen missten vum Kulturministère an/oder Gemengen finanziert ginn.
- Abanne vun Expert*innen zum Thema Diversity, Equity and Inclusion, Psycholog*innen, a Racial Consultants a Prozesser wou People of Colour involvéiert sinn an/oder d'Thema „Race“ eng Roll spillt. Hei ass et un den Haiser an un den Produktiounsentitéiten dës Mesuren an de Produktiounsplang anzebannen.
- D'Schafe vu Raim a Plattformen, wou Rassismus am Kultursecteur privat an ëffentlech diskutéiert ka ginn, an aktiv dru geschafft gëtt, eng oppen Diskussiounskultur ze schafen. Dofir brauch et och eng sécher ëffentlech Finanzéierung a besser Ressourcen an deenen entspreichenden ONGen an Zentren.
- Méi People of Colour a Verwaltungsréit, am Personal an an den Direktiounen vu Kulturinstitutiounen.
- Behandelen vun Antirassismus an Dekolonialismus net just an der Theorie, mee och an der Praxis: an den Inhalter vu Stécker an och a Prouwen, a Rekrutierungsprozesser, Marketing an an der Verännerung vun institutionelle Strukturen. Hei ass all Mënsch aus dem Kultursecteur gefrot.

Fir Theater, an deem déi ganz Gesellschaft representéiert gëtt!

- Den Theater- a Kulturbegrëff muss wesentlech méi wäit gefaasst ginn. Wat hei am Land als Kultur an wat als „Folklore“ ugesinn an entspriechend (net) finanzéiert an ënnerstëtzt gëtt, muss sech änneren. Zu Lëtzebuerg fléisst deen gréissten Deel vum Budget a Konschtformen, Haiser a Produktiounen déi just fir ee klengen Deel vun der Bevëlkerung gemaach sinn.
- Representatioun (op an hannert der Bün) vu reeller Diversitéit a punkto Schéinheetsnormen, Klass, Gender a Sexualitéit, Behënnerung, Hautfaarf, Nationalitéit a Sprooch a Relioun. Hei ass et souwuel un de Kënschtler*innen, un den Häiser a Compagnien an och un deenen, déi Projeten ausschreien a finanzéieren, eng besser Representatioun unzestriewen.
- Mei Open Calls fir all Funktiounen a Produktiounen, op an hannert der Bün. Wéi d'Theaterwelt de Moment funktionéiert: een exklusivt Netzwierk vu Leit, déi sech kennen, verdeelen d'Projeten a Posten ënnert sech. Fir dat opzebriechen muss d'Kulturfinanzéierung sech diversifizéieren a Posten vun Institutiounen, déi ëffentlech finanzéiert ginn mussen och ëffentlech ausgeschriwwe ginn.
- Eng méi einfach Sprooch an Inhalter, déi fir d'Majoritéit verständlech an uspriechend sinn. Fir e besseren Zougank mussen och nach Vermëttlungskonzepter entstoen, déi gezilt Iwwersetzungen, Ënnertitel, Beschreibungsbrochuren an och Froeronnen noom Stéck am Theater finanzéieren.
- Geschichten erzielen, déi net genuch erzielt ginn: Queer Léift, Frënd*inneschaften, net hetero- a mononormativ Beziungen, migrantesch Geschichten, chronesch krank an behënnert
- Liewensrealitéiten, Geschichte vun Aarmut a Klassekampf, Kapitalismuskritik.

Barrierefräiheet erméiglechen!

Chronesch krank Leit a Leit mat psycheschen a physeschen Behënnerungen sinn an der Theaterwelt quasi onsiichtbar. Mee si brauchen net just Siichtbarkeet, mee och Handlungspillraum a Respekt, an net just am Theatersecteur ass et héich Zait, sech mat Ableismus ze beschäftegen. Mir fuerderen:

- Eng konsequent Kampagne fir Leit mat Behënnerungen op an hannert d'Bün ze brengen. Dofir brauch een Quoten, aktiv Inklusiounsprojeten an nei Infrastrukturen.
- D'Intégréiere vu Prozesser, an deenen individuell Bedürfnisser an d'Gesondheet vun all Mënsch respektéiert ginn: Access Rideren, ugepasst Prouwepläng, Gebärdesprooch-Iwwersetzungen, Barrierefräiheet, etc. Déi Verantwortung kann net just bei den Institutiounen leien.

Kreatioun stäerken fir eng lokal, divers an nohalteg Konscht!

- Méi Fërderung a méi Raim fir déi fräi Zeeen, mei Support fir alternativ Forme vun Theater/duerstellender Konscht, fir kollektiv, nethierarchesch a radikal Aarbechtsweisen.
- Méi Plattformen fir Leit, déi keng Theaterausbildungen hunn a Leit, die nach net an de Milieu integréiert sinn. Kulturhaiser keinten eng Mindestzuel vun Deeg virgeschriwwwe kréien, an deenen se hier Bühnen fir sougenannten Amateursproduktiounen zur Verfügung stellen.
- Et muss och een Émdenken am Workflow an an der Organisatioun vu Produktiounen ginn. Hei geet et ëm d'Ofbaue vun Hierarchien an Trennungen tëschent den Disziplinen am Schafensprozess; Dézentraliséierung vun Regisseur*innen als "Genie".
- Mei lokal Kreatioun, manner Akafen vu Prestigeprojeten aus dem Ausland.

Nohaltegkeet am Émgank mat Ressourcen!

Et ass keng Optioun méi, eng Klimakatastroph no der anerer ze ignoréieren. Amplaz sollte mir:

- Méi ecoresponsabel schaffen: net just abstrakt „Green Event“ Reegelen opstellen, mee Materialie recycléieren, manner wech geheien a manner nei kafen
- Lokal schaffen, an akafen amplaz online an am Ausland ze bestellen. Dat heescht, keen Amazon, méi Leit vum Terrain astellen mee och keng onnéideg Flich oder Luxusdinneren fir Kulturpolitiker*innen.
- En zentraliséierte Fundus fir Kostüm a Requisiten schafen, dee gemeinschaftlech zougänglech ass
- Gemeinschaftlech Kostüm a Bühnen-Ateliere schafen, wou Leit sech kenne kenneléieren a Skills austauschen

Strukturell Problemer konsequent ugoen!

- Rotatioun: Leit un der Spëtzt vun Institutiounen sollten reegelméisseg ausgetosch ginn fir dass keen*t ze laang un der Muecht bleift.
- Méi a besser Kulturstatistiken zu Diversitéit, Nohaltegkeet, finanziellen Disparitéiten a Muechtmëssbrauch. D'Statistiken, déi erhewe ginn, mussen sozio-ökonomesch Indicateuren ëmfaassen.
- Schafe vun enger onofhängeger Ulafstell fir Muechtmëssbrauch, déi d'Kapazitéit huet, fir reell (rechtlech) Konsequenzen ze suergen
- Obligatorescht Abaue vun Intimitéits-Koordinator*innen an de Prozess vu Stécker an deene Sex, Gewalt an/oder Intimitéit behandelt gëtt
- Keng Bün a keng Jobs fir Abuseuren an hier Kolleegen!

Richtung22's Queerfeminist Working Group

Richtung22 is committed to radical artistry and social consciousness. Through our projects, we aim to provoke thought, challenge perceptions, and initiate important discussions. We refuse to be confined by the limits of class and society; instead, we strive to tear art out of its elitist framework and make it accessible to all.

The Queerfeminist Working Group, a dynamic and colourful force within Richtung22, has dedicated itself to dismantling normative structures and amplifying marginalised voices in Luxembourg.

For the past four years, we've been at the forefront of feminist activism, present at each JIF march since its inception with an artists' bloc. We have created intersectional campaigns, zines, and articles that challenge the status quo. During the 2023 Pride Week at the KuFa in Esch, we presented a theatre play about the pinkwashing and hypocrisy within LGBT+ organisations in Luxembourg.

Within and with Richtung22, we've created a space for ourselves—a space where we confront the issues that resonate deeply with us and our communities. Through this, we had to face many hurdles connected to the limitations of existing structures, which lack intersectionality and often prioritise cisgender, white, and heteronormative narratives. With our Working Group, as well as the new community collaboration project, Megaphone, we want to combat this climate and make new spaces and worlds for ourselves and each other.

You can find a PDF of this zine, a translated version of our demands as well as examples for an Accessibility Reader and a Statistics Collection Form on our website richtung22.org

MEGAPHONE

30.04.2025

19:00 MEET UP AT KINNEKSWISS
21:00 VIGIL AT CASINO

TAKE BACK THE

WEIGHT

